Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

Серлo

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШОАТТА, 2 МАРТ, 1985 ШУ. ● № 27 (7062). ● Мах 3 кеп.

К. У. ЧЕРНЕНКОНА РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ДЕПУТАТАЛЛА ХАРЖАРАХ ДОЛА УДОСТОВЕРЕНИ ДІАДАЛАР

Союзни автономнин республикай Лакхехьарча Советашкеи моттигашкарча Советашкеи хиннача хоржамаша хьахьекхар советски наьха политически хьинар лакха хилар, партеи халкъеи цхьоагІо йохаргІоацаш йолга. Царех хилар мехка дегІаена социализм эргаькхa тоаяра, хІама хьаделга совдаккхара, машар чІоагІбара тІаерзаяь йола КПСС, Советски пачхаьалкхен чурен арахьарен политика йиза хьаллоацаш хиларах цхьаькха шеко йоацаш дола тешал.

КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела К. У. Черненкона 28 феврале дІаденнад цхьайттазлагІа хержача РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла харжарах дола удостоверени.

Удостоверени дІаделар город Москверча Куйбышевски хоржамий округа хоржамий комиссе председатела Ю. И. Калинина.

РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла харжарах дола удостоверени дІаэцаш К. У. Черненкос дег тІара баркал аьлар столица Куйбышевски района харжархошта шийх боккха тешам боларах. Цо аьлар, Іалаьмате сий долаш гІулакх да цар, депутат хилар, хІаьта цар тешам ца боабе а хьожаргва ше.

Новкъоста К. У. Черненко белгалдаьккхар, хоржамаш а еррига хоржамашта хьалхара кампани а дика, къахьегамхоша шоай депутаташкара хьадехараш лакха долаш чакхъяьнна хилар. Цу Іалаьмате дикача, нийсача тенденце тешай ду, ЦК апрельски (1984 ш.) Пленумо Советий болх тоабара даьча гІулакхех доккха беркат даьнна хилара.

Дика болх ба, кертагІдаьккхар Константин Устинович Черненкос, вай Советаш халкъа эша товараш арахецилга алсамдаккхара а цар дикал лакхъяра а шоай бокъонех шерагІа пайда нийсбе йолаенна. ТІа-тІа дукхагІа дакъа лоац цар школьни реформа чакхйоаккхача, вай законаш увттадеча органий балха, дисциплинеи порядоки чІоагІъяра тІахьожам лоаттабеча, наьха къахьегамеи вахарен хьалаш тоадарца дувзаденна дола дукха кхыдола дешаш къестадеча. Из никъ чІоагІбе а дІахо бахьа а беза.

ДукхагІа инициатива, дукхагІа денал хила деза хІара деннарча организаторски балха тІа — из да вай массане а де дезаш дола хІама. Из къаьстта лоархІаме да хІанз, парти шин XXVII съезда накъайодача хана.

Удостоверени дІалуча бар КПСС ЦК Политбюро член, КПСС МГК хьалхара секретарь В. В. Гришин, КПСС ЦК Генеральни секретара гІонча В. В. Прибытков, парте Куйбышевски райкома хьалхара секретарь Ю. А. Прокофьев.

(ТАСС).

ХАЛКЪА ДЕПУТАТИЙ МОТТИГАШКАРЧА СОВЕТАШКА ДАЬЧА ХОРЖАМИЙ ИТОГАШ

24 февралe еррига пхийтте а союзни республике крайй, областий, округий, районий, городий, юртий, поселкай халкъа депутатий Советашка хоржамаш хилар. Массанахьа а белгалдоахар харжархой чІоагГІа хьинар айденна хилар. 99 процент совгІача харжархоша дакъа лаьцад кхадж тоссача.

РСФСР моттигашкарча Советашка хержав 1147948 депутат. Царна юкъе ба: болхлой — 48,8 процент, колхозхой — 19,1 процент. КПСС членаши членалла бола кандидаташи — 42,5 процент, парте боацараш — 57,5 процент; кхалнах — 50,9 процент. 30 шерага кхачанза бола депутаташ — 34,4 процент. Депутатий состав кердаьннай 48,8 процент.

(ТАСС).

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьара Совет гулъярах дола

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Нохч-ГІалгІай АССР Конституце 106 статьяга хьежжа Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

БархІазлагІа хержача Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета хьалхара сесси гулъе 1985 шера 20 марте город Грозне.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный, 1985 ш. 28 февраль.

Яхьа дневник

40

* * *

Производственни мощностех, балха ханах бизза пайда ийбарах, къахьегамен производственни дисциплина тоаярах шоаш тІаийца декхараш толамца кхоачаш дІадоладаьд пятилетка тІеххьара шу «Чеченингушстройматериалы» яхача производственни объединенена чуйоагІача Грозненски № 1 йолча гІишлон материалий комбината болхлоша. «Сийлахь йоккхача Коталон 40 шу дизара — 40 хьинаре къахьегама кІира!» яхача девизах ях йоаржаьяьча цар январь бетта планал совгІа арахийцар ткъо эзар сома маьха товарни продукци нийс эзар сом мах бола нормативно-цІена продукци.

Къаьстта дика къахьегаш, комбината цехашта юкъе яьржача яхье хьалха латташ я Тархашев Адам Алиевич керте латтача егта кирпишкаш еча цеха коллектив Амалиев Адама кулгалдеча кІири гипси арахецача цеха коллектив. ХІанзлехьа кхоачашъяьй цар шин бетта задани.

* * *

Производства эффективности балха дикали лакхъяра тІагІертта къовсам лоаттабеча «Союзавтоматстром» ВНПО Грозненски опытно-эксперментальни завода болхлоша цхьаккха бутт дІабахийтабац укх шера шоаш тІаийца декхараш тІеххоачаш ца деш. Толамца кхоачашъеш я товарни продукци арахецарен из маьхала яккхарен шин бетта план а. Къахьегама овсарле лакхъяра задани 2,2 процент йоагІачул лакхъяьй завода коллективо.

Предприятe цехашта, участкашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха латташ я опытни инженера Володин Владимир Ивановича кулгалдеча механо-сборочни цехен воккхагІвола мастер Завьялов Николай Васильевич керте латтача механически участкаи коллективаш.

* * *

ДІадахача шера санна вай республикерча бурувдеттараштa юкъе яьржача социалистически яхье хьалха латташ я укх шера а Горячеводски бурув тохара балхий управлене коллектив. Ер шу доладелча денз хІанзлехьа пхи бІаь метр гаргга бурув а теха, толаме кхоачашъяьй цо хьалхарча шин бетта план. Къахьегама овсарле лакхъяра план цкъан ахаззеи совгІа тІеххоачашъяьй УБР бурувдеттараша.

Шера пхи эзар метр бурув а тохаш йиллача ханал 25 процент сихагІа скважинаш йистейоахаргъя яхача девизах яьржача социалистически яхье хьалха латташ я буровой начальникаш Адмисиев Василий Адамович, Катаев Джамал Германович, Драворубов Александр Евгеньевич керте латтача бригадай коллективаш. Цар эггара хьалха рапорт деннад бурув тохара шин бетта план кхоачашъярах.

* * *

Бузуртанова Хадишат Назрановски совхоз - техникума доярка я. Духьашха даьхка доахан да цо деттараш. ДІадахача шера хІара къонача Іаттагара 2380 килограмм шура яьккхай Хадишата, планагІа яккха йоагІар 1650 килограмм йолаш.

Беркате къахьег доярка укх шера а. Иштта, ше хьожача 19 Іаттагара январь бетта 3900 килограмм шура яьккхай Бузуртановас. Дика къахьийгад февраль бетта а.

СУРТА ТІА: Назрановски совхоз - техникума доярка Бузуртанова Хадишат.

С. ПУГОЕВА сурт.

СОВГІАТО ДОГ АЙДУ

Самардийнахьа Гудермесе, машиннаькъахой клубе хилар Ерригроссийски социалистически яхье котало яккхарах город Гудермеса РСФСР Министрий Советеи ВЦСПС-еи карара кара тела ЦІе байракх дІаялара хетаяь производстве хьалхалаттарий, партийни, советски, профсоюзни, комсомольски болхлой торжественни собрани.

Города викалашта деза совгІат дІаделар КПСС Нохч-ГІалгІай обкома хьалхарча секретара В. К. Фотеева. Цо дІайхача дешашца даькъала бийцар гулбеннараш совгІат даларца, белгалдаьккхар даьхa толамаш чІоагІ а деш дІахо къахьегама овсарле лакхъяра, бийдал, доагор, энерги кхояра тІехьа къовсам лоаттабар города сийлен декхар долга. Из тахан, хоржамашта хьалхарча ший къамаьле К. У. Черненкос белгалдаь ма хиллара, керттера ярех проблема я. В. К. Фотеева иштта белгалдаьккхар парте XXVII съезда, Коталон 40 шу, стахановски болама ах, бІаь шу дизара баха ма боаггІара накъабахара йоаржаьяьча социалистически яхье гудермесцаша доккхий толамаш дахар ловш ше хилар а.

Къамаьлаш даьча КПСС Гудермесски райкома хьалхарча секретара А. В. Шершавых, локомотивни депо цІи хеза волча машиниста, НГІАССР Лакхехьарча Совета депутата И. З. Антипенкос, «Мединструмент» яхача завода комплексни бригада бригадира Г. Ф. Кириченкос, кхычар белгалдаьккхар гудермесцаша города совгІат далар карагІдаьннача гІулакхий боккха мах бар санна лаьрхІа ца Іеш, общественни производстве кхы а доккхагІа толамаш дахара бола тІахьехам санна а лоархІаш хилар. Цар аьлар, хьагаргахкоачаш латтача дезача деной сийна города предприятей коллективаша кхы тІа дукхагІа къахьега социалистически декхараш тІаийцад — кхоьнча материалийи энергобийдала кхоачамеи чотагІа шин дийнахьа болх бе, 1985 шера заданеш ханал хьалха, 25 декабре кхоачашъе.

* * *

Укх пятилеткагІа тІа-тІа ший экономика дегІайоалаеш хьаенай «Назрановский» совхоза коллектив. Толаме чакхдаьккхар цо соахкара шу а. Планал совгІа пачхаьалкхенга 1984 шера дехкад 2,5 эзар тонн ялат, 200 тонн шура, лийрхІачул дикка тІех дулх, коартолаш, шекара свекла, кхыйола продукци. Из бахьан долаш Еррироссийски социалистически яхье котало яккха аьттув баьннаб боахама. Самардийнахьа Наьсар-Кертерча шурий фермерча хьайбаш леладечун ЦІагІа вІашагІкхийттаяр совхоза партийно - боахама актив. Цига яьча торжественни собране КПСС Нохч - ГІалгІай обкома шоллагІча секретара Д. Г. Завгаева дІаелар коллективага РСФСР Министрий Совета. ВЦСПС карара кара тела ЦІе байракх. Цо дег тІара ловца баьккхар котбаьннараштa, дІахо йодача хана ях лелаеча кхы а йоккхагІа йолча лакхленашка кхачара уж тІахьийхар.

Из деза совгІат ше хьаэцаш совхоза директора Б. Ю. Дударова тешам белар тІеххьара шу а еррига пятилетка а шоай къахьегамхоша толаме чакхйоаккхаргхиларах.

20 апреле — Коммунистически субботник

Мехкдаьттахой дош

Октябрьски революце орден лелаеча «Старогрознефть» управлене чуйоагІача еррига шийтта цеха болхлоша дег тІара хьаллоац В. И. Ленин ваь бІаьи пхийтта шу дузаш 20 апреле Коммунистически субботник де аьнна московски машиннаькъа болхлоша даь кхайкарал.

Ший новкъосташта хьалхашка къамаьл деш скважинашта капитальни ремонт еча цехерча бурувдеттача Мусканов Вахас аьлар: «Къахьегама цІей дездар вай советски наьха традици а хинна дІаэттад. Вай социалистически мохк хьакхелла В. И. Ленин ваь 115 шу дузача денна хетаяь коммунистически субботник а летописа цхьаькха оагІув а хинна дІаоттаргья».

В. Мусханова аьнар хьаллоацаш къамаьл дир оператора Р. Товбулатова. Цо тІахьийхар цу дезача дийнахьа берригa а из тІабахийта къа а хьийга. «ЦІе шоатта» белгалдаккха. Шоай резолюце тІа скважинашта капитальни ремонт еча цеха ремонтникаша дІаяздир: «Массава а цаІ санна цу дийнахьа балха аравала веза, скважинаш меттаоттае балха эша Іалашо хила а еза», — аьнна.

№ 4 йолча мехкдаьтта доаккхача цеха коллективо дош деннад ткъоалагІча апреле халкъа боахама денни буси йоагІача заданел совгІа 200 тонн бийдал дІаяла, хІаьта 2000 сомал кІезигагІа доацаш цу дийнахьа даьккха ахча XI-ча пятилетка фонде дІачудала.

Т. АЛЕКСЕЕВ.

ГЕКТАРА НИЗ СОВБАККХАРА

Удобренешца лаьтта хьаьндара боккха теркам тІабохийт хІара шера Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» совхозе. Цудухьа массазза а планал дикка дукхагІа хул цига чуэца ялата, доакъара дІаювча культурай, баьцадаарий хьувкъам а. Кхашка органически удобренеш яхкара йоахо ю укх шера а. Из болх сихеи тешамеи чакхбаккхара Башиев Нунус кулгал а деш, лаьрххІа механизированни отряд вІашагІъеллай. Кхойтта трактор я цун, ворхІ К-700 марках. Царех хІаранена кхоккха йоккха лафет тІехьаюв. Цу гІулакхо вІаштІехьдоалийт лаьтта хьаьндара балхаш ханал хьалха кхоачашдеш къахьега.

Укх шера дІаювргйолча культураштa лаьрхІа кхашка 5000 тонн органически удобрени йилла езаш яр совхоз, цунах 3800 тонн района «Сельхозхимия» объединене а юллаш. Совхоза къахьегамхой кхашка 1280 тонн дІа а хьош, шоай декхар кхоачашдаь баьннаб. Цхьабакъда, цох кхоачам баь Іе дага а бац. Кхаш хьаьндара Нохч-ГІалгІай Министрий Совето, облсовпрофо кхайкадаь двухмесячник хургдолча юкъа кхы а 2000 тонн органически удобрени дІаяхьа дош деннад цар.

— Двухмесячник хургдолча юкъа бергболча балха план оттаяь оаха. Трактора низага хьежжа, хІара механизаторо дийнахьа мел органически удобрени дІаяхьа еза белгалдаьккхад. ИттлагІча феврале денз норма кхоачаш ца еш саг вац. ХІаьта къаьстта дика къахьег механизатораша Цатишев Муте, Гудаев Салавде, Махачиев Абдулмажида, кхычар. ХІанз санна овсаре болх бой, ши эзар тонн органически удобрени бетта кхашка дІаяхьа даргда тхо, — йоах Башиева.

«Орджоникидзевский» совхозе болх чакх а баьккха, хІанз цу боахаме кхаш хьаьндеш я «Сельхозхимера» механизированни отряд. Ялх дийнахьа 1800 тонн органически удобрени дІайихьай цо кхашка.

Х. МАГОМЕТОВ.

План — ханал хьалха

Юкъера лаьрхІача хІанз хІара дийнахьа 30,5 центнер цхьоалагІча сортагІа йола шура йохк пачхаьалкхенга «Гикаловское» яхача производственни объединене хьайбаш леладераша. ДІадахача шера февраль бетта йохкаш хинначунца нийсйича из йиъ процент дукхагІа я.

Январь бетта планагІа йохка йоагІар 90 тонн йолаш 98 тонн шура ехкай цар. Февраль бетта планал совгІа ехкай 10 тонн. Укх дечошка юкъера лаьрхІача дийнахьа хІара кхоабача Іаттагара 8,5 килограмм шура йоаккх цига. Кхы а дукхагІа 10—11 килограмм йоаккх яхье хьалхалаттача доярокаша Магомадова Зарбата, Ашаханова Бикас, Хакимова Луизас, Сираждинова Байсаре, кхыбараша.

— ЦхьоалагІча квартале 250 тонн шура йохка езаш да тхо, — аьлар боахама директора А. Калинкина. — Из план кхоачашъергья ах бутт хьалха.

С. СУРХОЕВ.

1985 ШЕРА 1 МАРТ ХЬАТІАОТТАШ ХІАРА КХОАБАЧА ІАТТАГАРА ШУРА ЯККХАРА ЙОЛА СВОДКА

(кгр.).

Районаш	1985 шера	1984 шера
Шалински	6,4	6,5
Урус-Мартановски	6,0	5,7
Ачхой-Мартановски	6,0	5,8
Гудермесски	5,9	5,3
Назрановски	5,7	5,6
Надтеречни	5,6	5,2
Малгобекски	5,5	4,5
Грозненски	5,5	5,1
Шелковской	5,5	5,4
Наурски	5,4	5,8
Сунженски	4,9	4,9
Республике гІолла	5,5	5,4

XIX-злагІа ХЕРЖАЧА ХАЛКЪА ДЕПУТАТИЙ ГРОЗНЕНСКИ ГОРОДСКОЙ СОВЕТЕ 1985 ШЕРА 24 ФЕВРАЛЕ ХИННАЧА ХОРЖАМИЙ ИТОГЕХ БОЛА

ХОАМ

«Нохч - ГІалгІай АССР халкъа депутатий моттигашкара Советаш харжарах долча» Нохч - ГІалгІай АССР Закона 29 а 53 а статьяшка хьежжа Грозненски городской хоржамий комиссе итогаш яьй XIX хержача халкъа депутатий Грозненски Совете даьча хоржамий.

Халкъа депутатий Грозненски городской Совет хоржача дакъа лаьцад 99,99 процент харжархоша. Депутаталла болча кандидаташта тІехьа кхадж тессаб 99,75 процент харжархоша. Депутаталла болча кандидаташта духьала кхадж тессаб 0,25 процент харжархоша. «Нохч - ГІалгІай АССР халкъа депутатий моттигашкара Советаш харжарах долча» Закона 48 статьях хила еззача тайпара йоацаш лаьрхІа бюллетенаш яц.

Грозненски городской хоржамий комиссе регистраци яьй еррига 350 хоржамий округе гІолла хержача Грозненски городской Совета депутаташта.

Депутаташта юкъе 218 болхло е 62,3 процент, 183 кхалсаг е 52,3 процент, 171 КПСС члени членалла кандидати е 48,8 процент, 179 парте воаца саг е 51,2 процент, 30 шу даланза бола кагирхой 140 саг е 40 процент, ВЛКСМ членаш 95 саг е 27,1 процент. Депутатий состав кердаьннай 53,1 процент.

Беррига хержа депутаташ коммунистийн парте боацарийн йохаргйоацача блока цун хила мегаргбола викалаш ба.

Халкъа депутатий городской Совет харжара йола Грозненски городской хоржамий комисси.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ГОРОД ГРОЗНЕ XIX-злагІа ХЕРЖАЧА ХАЛКЪА ДЕПУТАТИЙ РАЙОННИ СОВЕТАШКА 1985 ШЕРА 24 ФЕВРАЛЕ ХИННАЧА ХОРЖАМИЙ ИТОГЕХ БОЛА

ХОАМ

Халкъа депутатий Грозненски городской Совета исполкомага кхаьчай город Грозерча халкъа депутатий районий Советий исполкомашкара, город Грозне гІолла халкъа депутатий районий Советаш харжара итогех йола даннеш. Хоржамаш даьд городерча йиъ района халкъа депутатий Советашка.

Хоржамашта юкъе дакъа лаьцад 99,99 процент харжархоша. Депутаталла болча кандидаташта тІехьа кхадж тессаб 99,72 процент харжархоша. Депутаталла болча кандидаташта духьала кхадж тессаб 0,28 процент харжархоша.

«Нохч - ГІалгІай АССР халкъа депутатий моттигашкара Советаш харжарах долча» Закона 48 статьяга хьежжа хила еззача тайпара йоацаш лаьрхІа бюллетенаш яц.

Цу тайппара, дукха хІама тІера ца доалаш, берригача харжархоша дакъа лаьцад хоржамашта юкъе, хІаьта коммунистийн парте боацарийн блока кандидаташта тІехьа кхадж а тессаб.

Город Грозерча халкъа депутатий районий Советашка хержав берригa 795 депутат.

Депутаташта юкъе ва 493 болхло е 62 процент, 371 КПСС члени членалла кандидати е 46,67 процент, 424 парте воаца саг е 53,33 процент, 411 кхалсаг е 51,70 процент, 321 — саг 30 шу даланза бола кагирхой е 40,38 процент, 232 ВЛКСМ член е 29,18 процент. Депутатий состав хувцаеннай 52,70 процент.

Халкъа депутатий Грозненски Совета исполнительни комитет.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР XIX-злагІа ХЕРЖАЧА ХАЛКЪА ДЕПУТАТИЙ РАЙОННИ, ГОРОДСКОЙ, ГОРОДЕРЧА РАЙОННИ, ПОСЕЛКАЙ, ЮРТИЙ (СТАНИЦАЙ) СОВЕТАШКА 1985 ШЕРА 24 ФЕВРАЛЕ ХИННАЧА ХОРЖАМИЙ ИТОГЕХ БОЛА

ХОАМ

Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиумага хьакхаьчай районийи городийи Советий исполкомашкара Нохч - ГІалгІай АССР XIX хержача районий, городий, городерча районий, поселкай, юртий (станицай), халкъа депутатий Советаш харжара итогех йола даннеш.

Хоржамаш даьд 12 района, 5 города, 4 городерча района, 4 поселка, 188 юртеи станицан халкъа депутатий Советашка.

Хоржамашта юкъе дакъа лаьцад списнаш тІа дІаязбаь хиннача берригача харжархоех 99,99 процента. цу даькъе: районий Советашка 99,99 процент, городий Советашка 99,99 процент, городерча районий Советашка 99,99 процент, поселкай Советашка 100 процент, юртийи станицайи Советашка 99,99 процент харжархоша.

Депутаталла болча кандидаташта тІехьа кхадж тессаб — районий Советашка 99,97 процент, городий Советашка 99,81 процент, городерча районий Советашка 99,72 процент, поселкай Советашка 99,95 процент, юртийи станицайи Советашка 99,94 процент харжархоша. Депутаталла болча кандидаташта духьала кхадж тессаб: районий Советашка 0,03 процент, городий Советашка 0,19 процент, городерча районий Советашка 0,28, поселкай Советашка 0,05 процент, юртийи станицайи Советашка 0,06 процент харжархой.

Хила еззача тайппара йоацаш лаьрхІа бюллетенаш яц.

Цу тайппара, лоадама хІама тІера ца доалаш берригача харжархоша дакъа лаьцад хоржамашта юкъе, хІаьта массане а бартагІа кхадж тессаб коммунистийн парте боацарийн йохаргйоацача блока кандидаташта тІехьа. Нохч-ГІалгІай АССР районий, городий, городерча районий, поселкай, юртийи станицайи Советашка хержа беррига депутаташ 10025 саг ва. Депутаташта юкъе ва 5510 болхло е 54,9 процент, 1511 колхозхо е 15,1 процент, 4850 маІа саг е 48,4 процент, кхалсаг — 5175 е 51,6 процент, 3724 ва КПСС члени членалла кандидати е 37,1 процент, 6301 парте воаца саг е 62,9 процент, 30 шерага кхачанза бола кагирхой 3749 е 37,4 процент, ВЛКСМ член 2397 е 23,9 процент.

Поселкови Совет харжара йолча цхьан хоржамий округеи юрта Совет харжара йолча цхьан хоржамий округеи кандидаталла бола депутаташ цигара дІабихарегІа хоржамаш хиннадац.

Юрта Совет харжара йолча цхьан хоржамий округе депутаталла волча кандидата тІехьа кхадж тесса бац дукха дукхагІа болча харжархоша.

Цу округашка гаргарча хана шоазлагІа хоржамаш дергда.

КХОДЕ, ДЕБАДЕ ХАЛКЪА РУЗКЪА

РЕСПУБЛИКА ПАРТИЙНИ АКТИВА СОБРАНЕРА

Хоам баьча тайпара, «Социалистически доалахьенна тIаккхувдарца, доали хьурматаца хиларца лоаттабу къовсам дIахо чIоагIбара даькъерча областной партийни организаце декхарех» доклад йир КПСС Нохч-ГIалгIай обкома шоллагIча секретара **Д. Г. Завгаева.** Цо белгалдаьккхар, хIанз республике, беррига мехка а санна, КПСС аргIанарча XXVII съезда, фашистски Германи эша а яь Котало яьккха 40 шу дизар дездара хьинаре кийчо е йолаь хилар.

ТIагIертта балхаш деш ба городашкара а юрташкара а къахьегамхой парте хьалхашка оттадаь социально-экономически декхараш кхоачашдара. Кхоачашъеш латт промышленни юртабоахамеи продукце керттера тайпаш арахецара, цунга дIадодар лохдара, къахьегама овсарле лакхъяра планаш.

Цунца цхьана халкъа боахама цхьацдола доакъош хIанз а цу даькъе цIенхаштта тIехьадусаш моттигаш я, из хIама дIадаккхара тIадерзадаь да хIанз партийни, советски, боахама органий низаш.

Ховш долчча тайпара, производства масштабаш дегIа ме ух дуккагIа хул эшаш йола материальни ресурсаш. ЧIоагIагIа теркам тIаахийта безаш хул царех кхом беш пайда эцара, ара мел хийцар, тIагIертта къа а хьегаш халкъо хьа мел даьр дизза метталоаттаделга Iалашдара. ВIалла ла йиш йолаш хIама дац социалистически доалахьенах кулгаш деттилга.

КПСС ЦК указанеш кхоачаш а еш, экономикана, общественни вахара, наьха доггуйлана дика влияни яь дола законаши правопорядоки чIоагIъяра тIадерзадаь дуккха гIулакхаш даьд республика партийни, советски, боахама, правоохранительни органаша. КIезига дац халкъа рузкъа кходара тIагIертта деча балхий дика масалаш Заводской, Надтеречни, Наурски, Ножай-Юртовски, Сунженски, цхьайолча кхыча районий къахьегама коллективашка.

Цхьабакъда, социалистически доалахье метталоаттаяра гIулакх, йоахар доклада тIа, цу хьакъехьарча дIадехарашка хьежжа латтац республике. Профилактически балха юкъера хIанз а дIадаьхадац цIенхашттара кхоачамбоацараш, цхьайолча министерствайи ведомствайи кулгалхоша гIулакх тесса, хIаьта цкъаза вIалла бехктокхаме ца хеташ а леладеш хилар. Хила езаш йола порядок яьц республика моттигерча промышленноста министерства дуккхача предприятеша. Ший хана укхаза зуламе гIулакхаш леладеш хиннай халкъа рузкъа къуй группа. КПСС обкома бюро хьадийхад республика Министрий Советагара, деха доагIгIача партийни комитеташкара, министерства кулгалхошкара цу хана хиннараш санна дола хIамаш кхы хила йиш хургйоаца хаьдда дола гIулакхаш дар. Из новкъадале а, е йоаггIаш йола выводаш яьяц. Министерства предприятешка прядильноткацки объединене, «Металлист» яхача заводе гучайиннай лечкъорий, растратай, приписки факташ.

ЦIенхашттара хIамаш хьадеха деза НГIАССР бахача наха бытови гIулакхаш деча министерства кулгалхошкара. Цун системе гIожа телхаду кулгал дечеи материальни бехктокхамерчен гIулакхаш тIа ахийтара йола кадраш харжарен балхаш тIа хьежаярен даькъера парте дIадехараши принципаши, кхоачашъяц гIулакха тIара саг отпуске водаш материальни маьхаленаш инвентаризаци а яь кхычунга дIателара хьакъехьара порядок. Цо йиш хулийт цу наха тIалатта материальни маьхаленаш кхоачаш йоацаш хилар йIаьхкхача хана гуча ца далийта, бехке бараш бехктокхаме ца озаш лелийта.

Дуккхача предприятешка геттара воча хьала тIа я маьхеленний учет, цар леларах йола отчетность.

Лечкъораш хилари боахама доал во дари бахьан долаш дуккха хIамаш йовш тIераювл агропромышленни комплекса системе. Ла йиш йоацаш дола хьал эттад хьайбаш леладеча. Дуккхача фермашка наха дIаккхуь доакъар. Геттара во латт зоотехнически учет. Йолаш я хьайбаш хувцаш, лежкъадеш моттигаш. ЦIенкашттара телха гIулакхаш гучадийннад Наьсарен районерча «Экажевскийн» «40 лет Октябрян» яхача совхозашка, Надтеречни районерча «Горагорскийн» «Минеральныйн» Ведана районерча «Прогресс» яхача совхозашка, кхычахьа.

КIезига дац зIамига къоалаш оалаш дола лечкъораш. Лоаттабе боагIгIача тайпара къовсам доаттабац «ХIамаш чукхухьаращца» «Пищепрома» предприятешка, къаьстта Кълбаседа-Кавказски бройлерни фабрике, кхачани дулхеи промышленноста предприятешка.

Во латт паччахьалкхен боахам меттаоттабара гIулакх республика гIишлошъеча организацешка. ГIишлош еча майдаш тIара, промстройматериалий предприятешкара наха дIаккхуь кирпичаш, цемент, кхыйола материалаш. Лоаттабе боагIаш бола къовсам лоаттабац гIишлош еча приписакаца. Духхьала 1983—1984 шерашка гучадаьннад Нохч-ГIалгIай гIишлош яра управлене гIолла 400 эзар сома боараме даьд аьнна дIаяздаь динза дола балхаш, «Грозтрубопроводстрой» тресте — 134 эзар сом, автонаькъаш дехкача управлене гIолла — 160 эзар сом, дуккха приписаш я «Чечингсельстрой» тресте, «Чечингводстрой» управлене. Цу тайпарча гIулакхаща, кертагIдоах докладчика, машар хила йиш яц.

Хила езаш йола порядок яц торговлеи юкъарча кхачани предприятешка. Респотребсоюзе, госторговле торгашка, столовейи ресторанийи тресте эсала лоаттабу къовсам лечкъоращца, жульнически махинацешца. Торгови ведомствай кулгалхоша новкъосташа Х. М. Гуржиханова, Ш. М. Евлоева, М. С. Торшхоева, кхыбараша е йоаггIаш йола выводаш яьц парте обкома бюро цу даькъе яьча критиках. Торговле, заготовительни организацешка, хьалха а санна, материальни маьхаленаш карател хьалха судаш яь хиннача, тешаме боацача наха.

ЧIоаггIа кертагIдаьхар доклада тIа унахцIено лораяра системера дика доаца гIулакхаш: молхаш лечкъаяр, цамогаш болча нахагара ахчаш-хIамаш яхар. Каст-каста хул фиктивни рецепташ язъеш моттигаш.

Доклада тIа критика йир жилищно-коммунальни гIулакхаш дарах нахагара ахчаш-хIамаш яхара.

Социалистически доалахье лораяр Iалащделга, — аьлар докладчика, — из гуччахьа къоалаши лечкъораши деращца къовсам латтабелга хинна Iац, цул кIезигагIча лоархIаме дац доал ца хиларца, беркат эшадалийтарца, из толхадарца, лоха дикал йола продукци арахецарца, нормал совгIа биидал, энергоресурсаш дIаахийтарца къовсам лоаттабелга а. Из бахьан долаш доккхий зенаш хул паччахьалкхенна. Брак яр бахьан долаш дукха продукци йов Грозненски кога гIирс бечен Назрановски трикотажнии фабрикашка. ТIахьожам лоаттабеча органаша укхаза брак ю итташ эзараш йолча изделешта.

Дукха мехкдаьттен мехкдаьтта продукташи йов «Грознефтеоргсинтез» объединене предприятешка. Кхом ца беш совлен доагора-энергетически ресурсаш дIаухийт «Севкавнефтегазпереработка» объединене, Карабулакски химреагентий заводе, Гудермесски локомотивни депо. Цу тайпара масалаш кхы а доаладе йиш яр.

Материальни даь ца Iеш цIенхаштта морально-нравственни зе ду спекуляце. Спекулянташ базар еш ба хIамаш а кхачан продукташ а йохкача рынкашка, улицашка, организацешкеи предприятешкеи, цар коа наIарашка. Соахка базар ярах уголовни бехктокхаме эзаб дуккха нах. Цо хьагойт вайцига дефицитни товараш базархошка кхоачийтаргдоацаш наькъаш дIакъайла, царна боагIа общественни Iоткъам бергбола хьалаш хьадаь доацилга.

ХIанз а дIадаккханза да кхааш ийдар санна дола эхь дайна гIулакх.

Моттигаш я кхыметтел цхьаболча гIулакхе тIарча наха, право лораечен тIахьожам лоаттабечен органий болхлоша кхааш ийдаь. Лакхерча дешара заведенешка абитуриенташцара, автотранспортни предприятешка керда машинаш дIа-юха екъача, запасной оатхалаш луча кхана, хIаьта иттa жилищно-коммунальни боахама организацешка ахчаш дехаши кхааш ийдеши хиларах хоамаш ух. Цу гIулакхашца чIоагIа тIагIертта къовсам лоаттабе беза.

Укх тIеххьарча шерашка партийни комитеташа дукха даьд праволораеча органий болх тоабара. Цунца цхьана цар социалистически доалахье лораяра даькъе беча балха тIа цIенхаштта кхоачамбоацараш да.

Парте областной комитето МВД теркам дуккказа тIаозаш хиннаб социалистически доалахье лерттIа лораеш йоацача бу оперативни болх чIоагIбе, паччахьалкхен а общественни а рузкъа дIакхухьа Iурггаш дIакъовла, къоал дераш харцахьарча наькъ тIа боалашe а хьем ца беш хьагучабаха, яхаш. Бакъда, латтача гIулакхаша хьахьокхачох, из декхар кхачашдеча милице органаша мелал гойт.

Цхьан оагIорахьара мара кхоачашбеш бац спекуляцеца лоаттабу къовсам а. Карара дувлийташ да керттера дар — базаръерашта товараш лоаттаду моттигаш хьагучайоахилгеи дIакъовлилгеи. Дукха ха йоацаш Толстой-Юрта, Старая Сунжа яхача юрташкарча шии сагагара хьаьиккхай 1800 литр спирт. Бакъда, МВД болхлой вIаштIехьдаьннадац из спирт мичара денад, царна из лоаттадер малув ха.

Докладчико теркам тIаэзар социалистически доалахье лораяра лоаттабу прокурорски тIахьожам лерттIа оттабаь ца хилара. Къоалаш дарах дола уголовни гIулакхаш эшшача боараме къестадаь хилац, волокита лелаю, хIаьта цо таронаш хьаю зуламдаьрий лераш дIайоаяра. Къоалаш дарцеи спекуляци лелаярцен лоаттабеча къовсаме цIенхаштта кхоачамбоацараш хулийт суд еча органаша а. Судебни процессий профилактика яра йола коэффициент геттара лоха я. Цу тайпарча гIулакхашта судамаш елга геттара кIезига чакхдоах, общественни бехк бераша данъа а лоацаш, юкъарчал йоацаш предприятешкеи организацешкеи.

Тоабе боагIа Госарбитража болх а, къаьстта законодательство телхаяьчар вIаши шоайла амнистировани еш хилара практика балха юкъера дIаяккхара даькъе.

Хано дIадехарашка хьежжа бац къоалаш деращеи спекуляци сращцеи тIахьожам а финансово-банковски а органаша лоаттабеча къовсама боарам. Минфина КРУ еча ревизех дикка дакъа лерттIа хилац, дуккхача даькъе царех ког-гIортилга а еш, е йоагIа решенеш тIаэца йиш йоацаш юс следственни органаш. НГIАССР финансай министерства, статуправлене, Госбанко, Стройбанко лоаттабу тIахьожам лоха эффективность йолаш ба.

Къоалаш делга, спекуляци елга, кхааш ийделга, тунеядство лелаелга дIадоаккхача Iалаьмате боинхача лоархIаме ба халкъа депутатий Советий болх. Социалистически доалахье лораяра тIадерзадаь КПСС ЦК-ан Советски правительстваси дIадехараш кхоачашдар духьа 1982—1984 шерашка республика Лаккхехьарча Совета Президиумои Министрий Советои цхьайола мероприятеш чакхъяьхай. Цунца цхьана белгалдаьккхар Д. Г. Завгаева, тахан гуччахьа дIа ца аьлча далац моттигерча промышленносте, бытови гIулакх деча системе, торговле, агропромышленни комплексе цу хьакъехьа долча кхоачамбоацараша хьагойтилга моттигерча органаша доал деча халкъа боахама дерригача доакъошка порядок яра Министрий Совето ше тIанийца решенеш биззача боараме кхоачашъелга Iалашдаь ца хилар.

Республике хIанз а шерра яьржа я тунеядство, общественно-пайданеча къахьегамах къехкар, шабашничество. Общественна духьаларча цу гIулакхащца лоаттабеча къовсама керте отта езараш халкъа депутатий моттигера Советаш я.

ДIадахача шера республика Лаккхехьарча Совето ший сессе дийцар болх ца беш наьха хьакъ дуачарна, ше общественно-пайдане къахьегаш дIалуш долчуига хьежжа доацаш бахачар материальни благаех пайда ийбара социалистически принцип телхаяра духьала къовсам лоаттабечара моттигерча Советий лоархIами хьинари айдарах дола дош. ТIанийцача решенешка хьежжа дош дIадовзийташ цхьайола мероприятеш чакхъяьхар. Бакъда, тIахьехамашкара гIулакх бокъонца тоадарга балара йола ха тIехъяьннай, Иа къаьстта тоъаш дац моттигерча Советий балха тIа.

Къоалаш дерашца, кхыча негативни гIулакхашца къовсам лоаттабеча боинхача лоархIаме ба халкъа тIахьожама органий болх. Лечкъораш, спекулянци, хIаман кхоми хьурмати ца дарца къовсам лоаттабечара халкъа тIахьожама группайи постийи лоархIами хьинари ледара айду халкъа тIахьожама республикански комитето. Комитето кхыча тIахьожам лоаттабеча органаща ший болх вIаши бувзаш лерттIа координаци йиц, тIахьожам лоаттабечеи праволораечеи органаша цхьана кIезига чакхдоах комплексни тохкамаш, из бахьан долаш цу балха эффективность лоха я.

Халкъа беркат лорадеча шоашкара йоккхий инициативаш гойта езаш я профсоюзни комсомольски организацеш. Массанахьа, болхлой тIахьожам чIоагIбинза барг-бац, къаьстта торговле, общественни кхачан, бытови гIулакх деча, дулха-шурийи кхачани промышленноста предприятешка, гIишлошъеча, бахача наха цIеношта дIаюха декъача. Социалистически доалахье мишта лораю хьожаш дукхагIа чакхъяха еза рейдаш, общественни хьажараш.

Ховш ма хиллара, моллагIча гIулакха тIа толам баккхар тийша да дуккхача даькъе кадраех, уж шоай гIулакх довзаши бехктокхаме хеташ кхоачашдеши хиларах. Халкъа доалахье лорареи цунна тIаерзаяь законность чIоагIъяреи декхар шоаш кхоачашдеш долча хана партийни комитеташа эггара хьалхарча аргIана терналде доагIа кадраш парте никъ чакхбаккха кайоалаш хилар, шоашта тIадилла гIулакх бахьан царгара доагIар хьадеха а бехктокхам айбе а боагIа.

КПСС горкомий, райкомий терко тIаоза еза социалистически доалахье лораеш дола советски законаш нах лоархIаш хилийтара тIалестабу массово-политически болх овлангара дениз тоабара. Халахете а, дуккхача партийни комитетийи идеологически учрежденейи идейно-кхетама балха планашка из проблема кIезига увттаю, хIаьта чакхйоаха мероприятеш дукхагIча даькъе абстрактни хул.

Социалистически доалахьен тIаккхувларца ду зуламаш — уж Советски паччахьалкхен экономически ларда духьалара гIулакхаш, хIаьта КПСС XXVI съезде ма аллара, царца тIагIерттаи чIоаггIеи къовсам лоаттабе беза, коллектива хетачунах, непайоазон тIа критика еш оалача дешах а, кхетам балара методех а, закона низах а бизза пайда а эцаш. Уж дешаш хаддаза шоай собранешка, заседанешка дувца деза партийни организацеша, цу хьакъехьа цар биззагIа пайда ийбс боагIа администраце балха гIулакхашта тIахьожам лоаттабара йолча шоай бокъонех.

Масое а звеньях болча кулгалхошкара дIадехараш ший къаьстта хила деза из бригадир, мастер, цеха начальник е предприяте директор вале а. Уж дог лазаш хила беза халкъа беркат лорадарах, рузкъа кхоми хьурмати долаш леладара, лечкъораш дерашта, совлен хIама доадарца, доал ца хиларца машар боацаш хила декхар да цар. ХIаьта из деш боацарашкара партийни Уставои советски законашеи из ма яххара, доагIар цIенхаштта хьадеха деза.

Доклад ювцаш эггара хьалха къамаьл дир парте Грозненски горкома хьалхарча секретара **Н. И. Семенова.** Города къахьегамхоша, аьлар цо, дукха низи хьинари тIаухийт производства эффективность лакхъеш, халкъа беркат алсамдоаккхаш. Цунца цар хьахьокх Даьхен экономически, оборонни низ чIоагIбара, хIара дезала хьал-таро лакхъяра из керттердар долга шоаш кхетадеш болга. Бакъда, царца цхьана долаш да вай вахаре негативни гIулакхаш а. Къоалаш дарах, гIулакхаш тIарча наха алхха шоашта болча аьттонна деча зуламех йолча материалашка хьежача гуш да города цхьайолча предприятешка, организацешка социалистически доалахье теппаме лораелга Iалашдеш, бухгалтерски учети ведомственни тIахьожами лерттIа лоаттабеш боацилга, материальни бехктокхамеча балхаш тIа нах увттабеча хана гIалаташ деш долга, царгара доагIар хьадехаш доацилга.

Ховш да, административни органаша халкъа рузкъан тIаккхувдараш, кхааш ийдераш, спекулянташ хьагучабоахаш дукха болх белга. Бакъда, цу балха тIа а кхоачамбоацараш да. Иштта во лархIа деза цхьаькха цхьа хIама а: цхьайолча коллективашка халкъа рузкъа лечкъадерашта гуччахьа духьале еш барашта цкъаза ла йиш йоаца хьалаш хьадеш, фуннагIа-моллагIа даь а царна дискредитаци е гIерташ хилар.

Цунца гучадувл партийни организацеша, кхыча общественни организацеша беча политико-кхетама балха тIара кхоачамбоацараш. Парторганизацеш декхарийла я боахама гIулакхаш, къаьстта социалистически доалахье лораяра даькъера дараш, шоаш къахьегаш даькхачох бахаш боаца нах шоай тIахьожама кIала оттабе, цу тайпара хIамаш чIоагIа ира дувца, воагIар бехктокхаме оза.

КПСС Надтеречни райкома хьалхарча секретара **Г. Г. Махауре** белгалдаьккхар, доал ца хиларцеи къоалаш дарцеи лоаттабеча къовсамо чулоац района партийни, советски, боахама органаша, къахьегама коллективашеи общественни организацешеи цхьана дувзаш чакхдоаха дукха гIулакхаш, аьнна. Опыто хьахьокх паччахьалкхенни къахьегамеи дисциплина чIоагIъеш, идейно-кхетама болх бара хадданза терко тIаухийташ, советски законодательство шерра дIадовзийташ долча моттигашка халкъа беркат тешшамеча кара хулга. Цу хьакъехьа дика масалаш гойт «Горскнефть» НГДУ, «Гвардейский», «Братский» совхозий коллективаша. Укхаза дукха терко ю кулгалхошта, специалисташта, мутIарерча къахьегамхошта правови кхетам балара, коммунистий собранешка хан-ханнахьа халкъа рузкъа лорадара дешаш дувц.

Социалистически доалахье лораяра болх вIаштIехьбоаккхача лоархIаме да халкъа депутатий Советий, праволораеча органий, халкъа тIахьожамхой гIулакхашта координаци елга. Цар цхьана хьинар тIаахийтар бахьан долаш гIулакх бокъонгахьа дерзаш латт. Цунца цхьана, холуш да тIехьадусача боахамашкара партийни комитеташи бюрош доал доацаши бехктокхаме ца хеташи гIулакх леладечаргара доагIар хьадехара лерраглен хьалхашка латтача декхара тIаберзабаьи никъ лувцаш йоацилга. Иштта, «Минеральный», «Горагорский» яхача совхозашка производствана кулгалдеча доккхий гIалаташ дувлийтад, довш дукха хьайбаш къастийтад, зенаш даьд. Цу гIулакхашта йоагIа партийни оценка еннай. «Минеральный» совхоза коммунисташа директоран парткома секретари ни. Музаевнеи Якубовнеи учетни карточкаш тIа дIа а язъеш, строги выговораш еннай. «Горагорский» совхоза директор нов. Гидиев балха тIара дIаваьккхав.

Трибуна тIа ва В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода вокхагIвола оператор **Н. И. Ведерников.** Цо аьлар, вай республике хIанз а дIадаханза да социалистически доалахье лечкъаяр, кхааш ийдар, хIаьта иштта вай общественна дегаза дола кхыдола негативни гIулакхаш.

Кхетама болх беш бале а тха заводе а нийсъеннай социалистически доалахьен тIаккхувдаш йола моттигаш. 1984 шера хьалаьцав цхьацца хIама ийца вода 16 саг. Царгара хьаьхар 395 сома маьха йола материалаш.

Объединенеи заводийи партийни комитеташа, объединенен цун структурни подразделенеи кулгалхоша социалистически законность телха ца яйтар, гIулакх тессаи доал доацаши ца леладайтар духьа кхетам луши административни хьисапера гIулакхаш чакхдоахаши профилактически болх бу.

Объединене цхьабола болх бу материальни ресурсашта кхом беш. Из бахьан долаш дукхагIа хиннай чакхйоаккхаш йола биидал. Мехкдаьтта сийрда продукташ йоагIачул цхьа процент дукхагIа хьакъестаю. Доагора-энергетически ресурсашта кхомбар духьа 72 мероприятеи чакхъяьккхай. Из бахьан долаш кходаьд 15430 тонн условни доагор, 898 гигакалори йIовхал. Йовш йола мехкдаьттапродукташи мехкдаьттеи кIезигагIа хилийтара дош хIанз а дизза къоастаданза да. Нормативел совгIа технологически эшамаш хиннад объединене, цудухьа 660 эзар сома зе хиннад.

Собране къамаьл даьча КПСС Ножай-Юртовски райкома хьалхарча секретара **В. Г. Сагаева** дагадохийтар 1979 — 1980 шерашка районе боккхача боараме социалистически доалахье лечкъаяь моттигаш хиннилга. Цу факташта е йоагIа оценка еннай.

Парте райкома бюрос дийцар социалистически доалахье лораяра тIехьа, кхааш ийдара, спекуляци лелаяра, доал ца хилара духьала фу тайпара къовсам лоаттабу хьожаш, из болх тоабара хьалда мероприятеш оттайир.

Ховш да, паччахьалкхенни общественни доалахье лораелга дуккхача даькъе учет лелаярахи рузкъен ахчен дIаахийтара тIахьожам лоаттабарахи тийша долга. Боахам лелабеча элементарни дола уж гIулакхаш массе а хана кхоачашдеш хилац. Ленина цIерагIча колхове бухгалтерско-счетни болхлоша шоай декхараш талмаста леладеш хиннад. Из бахьан долаш ревизи йича хьагучадаьлар доккхий кхоачамбоацараш.

ГIулакх цу хьале кхоачаргдацар колхоза керттерча бухгалтера Б. Х. Витаева шии аппарата кулгалдара юстара ваьнна вецаре. Колхоза правлене из балхара дIа а воаккхаш нийса решени йир.

Социалистически доалахье лораяра даькъе боккха низ ба къахьегама коллективай. Цудухьа лечкъораш даь цхьаь цаI моттиг цун ца ховш йиса йиш яц.

Ше къамаьл деш «Аргунводпром» объединене партбюро секретара **И. А. Беликова** белгалдаьккхар, объединене коммуниста шоай предприяте латта гIулакхаш хоадамболаши чIоагIа хьаштдолаши дийца хилар. Цар елар 20 гаргга критически замечанеш предложенеш, цу даькъе чурча гIулакхий райотдела, ведомственни йоацача охрана, торговии медицински учреждений балхах лаьца а. Уж юкъеяхийтар къоалаш дарца, спекуляцеца, доали хьурмати ца хиларца лоаттабу къовсам чIоагIбара тIалеста йолча организационни мероприятешта.

Материальни ганзаш дIаахийтара тIахьожам оттабари лечкъорашта никъ бехкари духьа партбюро рекомендацеш кагий складаш дIа а яьха, централни складе хьагулийр материалаш.

Партийни организаце боккха лоархIам беш я социалистически доалахье лораяра даькъе парте дIадехарий. Кхетадеш да, болхло шии декхар цIена кхоачашдеш, тIадиллача гIулакхаца бехктокхам болаш хиларга хьежжа мара бухсоццаш хьахур хургдоацилга. Тха балха практике дIачIоагIденнад кулгалхой отчеташка гуччахьарча партийни собранешка ладувгIар, тохкамаши рейдаши еш хьиннараш партбюро заседанешка дувцар.

Иштта беча балхах беркат доал. Шии шера доккхий къоалаш даь, недостачаш хинна моттиг хиннаяц, кхомбара режим чIоагIъеннай, продукцега дIадохийтар 1,7 процент чухьхьадаьккхад. Кхояь ресурсаш дIа а йохийташ 5 дийнахьа болх баь 250 эзар сома продукци арахийцай. Керттерча техникоэкономически хьохкамех йола 1984 шерара планаш тIеххкхоачашъяьй.

Къамаьл деш ва республика Министрий Совета председателя заместитель **А. И. Иванов.**

Министрий Совето, терко тIаяхийта халкъа беркат лорадечара хьалага хьежа, негативни гIулакхаш ца хилийтара отта а яь, мероприятеш чIоагIъяьй, цу хьакъехьара партеи правительстваси яь решенеш кхоачашъяра министерствашеи ведомствашеи бу болх чIоагIбелга царгара хьа а дийхад.

Еррига хIана яц аьннача министерствашка, ведомствашка контрольно-ревизорски отделаш, правови, юридически службаш хьаьй, хIаьта зIамигача коллективашка юристий должносташ хулга Iалашдаьд. Из бахьан долаш соахка кIезигагIа хиннад зуламаш, недостачаш.

Бакъда, даьчох кхоачамбаь дита йиш йолаш дац гIулакх. ХIанз а дIаданкха мегадац рузкъаш тIаккхувдилга, боахама доал делга дикка тоаде вIаштIехьдаьннадац. Къаьстта сагато яйташ да хIамаш чакхйоахача промышленносте, юрта боахаме, гIишлошъеча, торговле, бытови гIулакхаш деча латта хьал. Укхаза доал во дарца, ца йоагIа хIамаш дIаахийтарца, приписакаш ярца, недостачаш хиларца, кхыдола харцахьара гIулакхаш леладарца хула зе хьалха санна доккха долаш дус. Цу доакъошка эсала лелаю бухгалтерски учет, экономически службаш моллагIа хьанийсбеннача нахах чIоагIъяь я.

Массанена хеза довзаш да массехк шу хьалха моттигерча промышленноста министерстве хинна негативни гIулакхаш. Цу министерствана тIадилладар средствашта учет яра, тIахьожам чIоагIбара де эшар делга. Цхьабакъда, цар пхьайолча предприятешка из гIулакх хIанз а лерттIа вIаштIехьдаккханза да.

ЧIоагIа хьеелар министерство «Металлист» заводе учет вIаштIехьъяккхара даькъе, тIаккха кулга цIена боацача наха цу юкъа дукха рузкъа лочкъадир. Иштта вочча хьале да учети расчеташ елгеи художественни промыслай объединене.

Министерствай, ведомствай кулгалхоша учети тIахьожами лоаттабеча службай болх лерттIа вIаштIехь ца боаккхе, цига болх бераш кулга цIена бола нах хулга Iалаш ца дой халкъа рузкъа лорадара дош къоастаде хала хургла царна.

Тхона хетачох, аьлар НГIАССР прокурора **А. И. Ростова,** зуламаш, лечкъораш дара хьалаш хьахилара керттера бахьан латт дуккха кулгалхой, эггара хьалха боккхагIа бараш, бокъонца цу гIулакхашца къовсам лоаттабеш ца хиларах.

Каст-каста нийслу къахьегама коллективашка наьха хьакъ дуарашта, кхааш ийдерашта гонахьа уж ловргбоаца хьалаш хьа ца деш йола моттигаш. Масала, соахка октябрь бетта Грозненски винно-коньячни комбинате балха хьанйцар вIаштIехьа документаш доаца, сага вовзаш ца хиларца тешаме воаца саг. Договор оттадаьчул тIехьагIа, цунга 43235 сома маьха продукци дIа а еина, из Саратовски областе дIавахийтар, цига кастлуш менна веха волаш ара уллачара хьалъийца хиннавар из, цун киса хиннадар ши паспорт. НаькъагIа воагIаш 6827 сома маьха продукци, «йоае» карагIдаьнадар цун. ТIаккха комбинатера болчар фу дир. ХIама ца хилча санна Iеш бар. Комбината директора К. Б. Багаева из ховш-м ва ше, бакъда, цох лаьца хIанз а МВД-ра «кхахат» кхаьчадац шоашка, йоахар.

Боахама кулгалхойи праволораеча органийи кертерча декхарех цаI да даь зе биззача боараме юхаметтаоттадайтар. Моттигашка из болх ледара латт. Кулгалхой даим яхар санна даь зе юхаметтаоттадара даькъе дер фуд бокъонца ховш хилац, тIаккха, хила доагIаш из ма хиллара, тIадуса дебиторски декхар лакхлу.

Къамаьл деш ва Назрановски райисполкома председатель **М. А. Зурабов.**

Социалистически доалахье лораяра, кхааш ийдарца, спекуляци лелаярца къовсам лоаттабеш партийни, советски, административни органаша чакхдоахача гIулакхех пайда боал, аьлар цо. Иштта, 1983 — 1984 шерашка районе къоалаш делга шоаза лохденнад, паччахьалкхен рузкъа тIаккхувдаш йола моттигаш кIезигъеннай, сметноштатни дисциплина телхаярца, рузкъа лечкъадераш хьагучабахаран юхатохаран тIалеста бу болх тоабаьб. Доагора-смазочни материалаш, йIовхала-энергетически ресурсаш дIа мишта ухийт хьожаш тIахьожам лоаттабеш шоаш бу болх кхы а хьаддагIа бе яьнай советски а праволораю а органаш, шерра актив. Цо йиш хилийтай 5 миллион 702 эзар киловатт-сахьат энерги кхое.

Тхона гучадаьннад бригадни хьисапе болх вIаштIехьбаьккхача къахьегама овсарле лакхъяь ца Iеш, совлен йоаю хIамаш а кIезиглуш хилар. Къаьотта дика холуш да из кхаш леладеча звеньяй балхага хьежача. Звено хIара член укхаза производстве дIадохийтар кIезигдара, кхебаь хьувкъам лорабара гIулакх ший дулхах-цIех дола хIама санна лоархIаш хул. Кхыча тайпара латт гIулакх хьайбай боахаме. Укхаза цу тайпара звеньяш йоацаш я. «40 лет Октября» яхача совхозе шин шера фух болча 236 Iатта тIехьара 153 Iаса мара хьанъоастадаьдац. Доккха зе хиннад боахама доахан къе доврахи уж доадарахи.

Дий шера тхона тIадисад 4300 тонн баьцадаараш, 5100 тонн сом, аьлар «Пригородный» совхоза бригадира **Т. С. Гулаевас.** Цу шерашка 3 миллион сом зе хиннад боахама.

Бакъда, соахка экономически хьокхамаш дикагIа хиларца хинна зе 100 эзар сомага кхоачаш кIезигделар. Цо тха деган айду боахам юха а хьалха санна хьалхалатташта юкъе дIаоттабе кхы а чIоагIагIа оарцагIдалара.

Боахам рентабельни хилийтар духьа мероприятеш белгалъяьхай. Баьцадаараш кхедеча шеррача мутIарех уж дIадувш леладара прогрессивни метод юкъекхувлаш я. Мел эша кийчо яй бригадни подрядагIа болх дIаболабара а.

ЦIенхаштта бехк баккха боагIа продукци чакхйоахача промышленностах. Баьцадвараши соми массанахьа кхача ха хьатIаэттача консервни заводаша уж дIачу ца эцар бахьан долаш доккха зе хул. Кхомбарах фу дувца йиш я, нагахьа санна цхьа помидораш тIайола автомашен Ассиновке а, тIаккха Грозне а, е цига а дIа ца эце, республика доазол арахьа а яхийта езаш хилча.

Къамаьл деш ва республика чурча гIулакхий министр **Ю. Ю. Миценко.**

Социалистически доалахье лораеча кхоачамбоацараш хилара керттера бахьанаш, аьлар цо, дувзаденна да профилактика эсала ярца, материальни маьхаленашта учет еча гучадувла харцахьара гIулакхаш цу сахьате тернал ца дарца, материально-бехктокхамеча гIулакхашта кадраш дIа-юха хьежаеча гIалаташ дувлийтарца, ведомственни, финансови, бухгалтерски тIахьожам лоаттабеча цIенхаштта динза дисараш хиларца. Зуламаш ду факташ хьагучайоахе а оаха цIенхаштта динза дисараш дут уж хулийташ дола бахьанаш дIадахара даькъе харцахьарчоа юкхьанца дениз никъ бехкача.

Цу хьакъехьа шоай низаш лерттIа вIаши дувзаш яц БХСС-ен следствен аппараташ КРУ-ца, ведомственни халкъа тIахьожамен органашца, къахьегама коллективашца, шеррача общественностаца. Из бахьан долаш къоалаш дара, спекуляци лелаяра гIулакхашта тохкам беши следстви чакхйоаккхаши биззача боараме хьагучадоаккхалац товараш мичара лочкъадаьд, хьангара ийцад, уж лоаттадеш дохкаши йола моттигаш.

ХIаьта деша кхыча оагIонга хьежача, тха юкъара профилактически мероприятеш — правови пропаганда елга, советски законаща дIадехараш дIадовзийтилга, хьалда дола зуламаш хьахиларен уж дареи бахьанаш хьагучдаха а доахаш, къахьегама коллективашка гуччахьа дувцилга политически ира оценка ца луш дуккхача хана формально деш да.

Чурча гIулакхий министерства коллеге уж кхоачамбоацараш дIадахара гIулакхий комплекс чIоагIъяьй.

Актива собране бухсоццаш къамаьл дир КПСС обкома хьалхарча секретара **В. К. Фотеева.** Цо терко тIаэзар доал ца хиларца, къоалаш дарца, хIаман хьурмат ца дарца лоаттабу къовсам юкъарчал доацаш цунна партийни кулгалдара боарамах тийша хилара. ЧIоагIа халахете а, ала деза латтача гIулакхашта партийни влияни елга кхоачамболаш доацилга. ДукхагIча хана дош дийце Iеш хул, керттердар закон телхадергдоаца, моллагIча тайпара кхайда а халкъа рузкъанна тIаккхувдилга ловргдоаца хьалаш хьадара хьалда бола организаторски болх белга долча метте.

Баьча балхах йолча отчеташка дIаязду маца, массаза, малагIа дош дийцад. Бакъда, цхьа дош алац даьчох, вIаштIехьдаьккхачох лаьца. Иштта дийна гIулакх хоза дош аларца доаду.

ХIана нийслу из иштта? Цкъа-дале, министерствай, ведомствай, предприятей, организацей кулгалхой шоаш хиннаб партийни вахарен социалистически нравственностеи нормаш телхаеш, цудухьа кадраш цIенхаштта бехктокхаме оза ца могаш бисаб уж. ШоллагIа-дале, партийни комитеташ, юххьанцара парторганизацеш из балха участок бахьан доагIар чIоагIа хьадехаш хиннаяц. Вай декхар да социалистически доалахьен зе даьча хьалдача нахагара доагIар хьадийха ца Iеш, шоашта ловш е ца ловш царна из дара хьалаш хьадараш а бехктокхаме оза.

Е а йоагIаш цIенхаштта претензеш йир тахан укхаза НГIАССР Лаккхехьарча Советеи Министрий Советеи адресагIа. Соахка октябрь бетта чакхъяьннача Лаккхехьарча Совета сессе республике соцзаконности правопорядоки дIахо чIоагIъяра гIулакхий бIарчча комплекс оттайир. Бакъда, де лерхIачох дуккхадар ца деш дисад. Дош дийцад массанахьа — районни а юртий а Советашка — бакъда цох хьахиннар хайра дац, хIана аьлча, цун тIехьа боагIа организаторски болх беш ца хиннадаь. ХIаьта парте горкомашеи райкомашеи горрайисполкомашта цу хьакъехьа новкъостал даь дац. Хетаргахьа, нийсагIа хургда, нагахьа санна каст-кастагIа Лаккхехьарча Совета Президиуме, Министрий Советe, республикански министерствай коллегешка, исполкома, халкъа депутатий Советий сессешка шоай организацешка, учрежденешка латтача гIулакхех санна, иштта соцзаконность чIоагIъяреи паччахьалкхен доалахьеи тIаккхувдаращца лоаттабу къовсам ирбареи даькъе царех хIаранечо ше даьр фуд хар духьа а кулгалхой отчеташка ладийгIача.

Социалистически доалахье лораяра профсоюзни организацеша лоаттабу къовсам чIоагI ца бича барг-бац. Цу даькъерча цар таронех, общественни мнене низах, моральни а материальни гIулакхех дикагIа пайда эца боагIа.

Халахете а, белгалдаккха деза профсоюзий областной совето, обкомаша социалистически доалахьен тIаккхувдаращца, доал во деращца къахьегама коллективашка шерра къовсам боаржабергболаш юххьанцарча профорганизацей болх лерттIа тIаберзабаь ца хилар.

Кхы дикагIдар ала дагIац комсомольски организацеех а. «Комсомольски прожектора» рейдаш дукханахьа чакхйоахаш яц, хIаьта еш яраш а даим хила ма йоаггIара хилац.

Дувцача деша даькъе дукха де декхарийла я вай идеологически кадраш а. КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленуме белгалдаьккхар, социалистически сакхетам чIоагIбалар чакхдувлаш да ахбуржуазни психологе рецидивашца тIагIертта къовсам лоаттабеча хьале, аьнна. Цунца къовсам лоаттабара наькъаш а белгалдаьхад: нахах, законо гайна е ганза бенхам бергхиларах ког-гIортилга яр, саг бакъахьара потребносташ, хьашташ долаш хилийтара хьалхашка латтача декхара тIаберзабаь болх бар. Хьалхарча моттиге оттадаьд наха влияни елга. Цун логика кхетаеш я: кхетам лулга бухсоццача кхоачаш чакхдоалаш да къахьегама коллективе. Партийни, советски болхлой, боахама кулгалхой, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш декхарийла я шоаш наха юкъе беш бола кхетама болх дикка эргабаьккха тоабе. Хоадамболаши тIагIерттан, хьалда адрес долаш, принципиальни оценка луш — цу тайпара хила еза халкъа доалахьен тIаккхувдаращца, кхааш ийдеращца, базар еращца къовсам лоаттабеш йола вай пропаганден агитацин.

В. К. Фотеева тIеххьара аьлар:

— Коммунисташ шоай бехктокхам кхетабеш, долаш дола кхоачамбоацараши динза дисараши дIадаха чIоагIа лоIам болаш хиларо бокъо лу вайна Нохч-ГIалгIай областной парторганизаце социалистически доалахьен тIаккхувдарца, кхааш ийдарца, спекуляци лелаярца лоаттабеча къовсаме дика хувцамаш хулийтаргда, вай Даьхен экономикана доагIаш дола дакъа юкъехьоргда, аьнна.

* * *

Дийцача дешах лаьца резолюци тIанийцар.

ДИКАЧА НАХАХ

Атта боаца никъ

Атта хиннабац хIанз са ювца безам болча кхалсага вахара никъ, оалаш ма хиллара, къахьачох а мерзачох а чам бахкха я из, зIамига йолча хана денз къахьегамца чIоагIденна да цун дегI. Из деррига а дагаух сона Сунженски районерча ЦIеча Эскара цIерагIча колхоза правленена хьалхашка цхьоалагIча ферма доярка Фаргиева Исраьила Заловбана сийна урагIъяхийта байракх бIаргаяйча. Цох да са дувцар а.

Заловбана вахара никъ мишта хиннаб хьежача цхьа хIама зе йиш я, цун къахьегама книжка тIа даьча йоазошта юкъе дац доярка балхацара из кхалсаг къаьста хиннай. ала йиш яраш. Ткъаь ворхI шу дIаденнад цо шийдего къоабалъеш йолча специальноста. ХIанз сайна дукха шура йоаккхаш, боахаме а районе а йовзаш хиннаяц Заловбан даим а. КIезигачунгара дIа а йоласнна кхаьчай из шортта шура яккхарга. Юххьанца болх бе йолалуш шийца найслуш хиннараш ела а елаш дагалувц цо хIанз:

— Ялхайтта шу даьнна мара мича яр со-м Алхастерча «Заветы Ильича» яхача боахама ферме къахьега дIайолалуш. Юххьанца фуннагIа дича а дIабодацар са болх, цох дукха хIама ховш яцар со цу хана. Со балхара дIаьккхар болх хьабе ца харах.

Цу хана цхьан сага дага а хиннадац юкъерча дегIах, гIийло йолча йиIгах нитта дика доярка хург ма йий аьнна. ДIаяккхарах цу балха юха ца яхача IергIйолаш цу боахаме балха отт из. цу боахаме балха а отт из. Доярка хила гIерташ йола Заловбан тIачIоагIъю къахьнагIболчарна, опыт дукхагIа йолчарна — хьехамчашта.

— Пхи-ялх ди мара эшанзар йоккхагIйолча доярkана Мейриева Басрата из говзал сона кIоаргга йовзийта, цо сайна даь новкъостал цIаккха а дицлургдац сона. ХIанз тхоаш долча къона доярка еча массаза а къона йолаш хинна се дагаухаш цунна новкъостал де гIерт со, — дувц Фаргиевас.

Цхьа-шибутт баьлча Заловбана тIачIоагIъю доахана группа, из яр цун къахьегама наькъа юхьиг. «Заветы Ильича» колхоза цаI мара йоацача зIамигача ферме кхувшйоагIар «йоккха» доярка.

Цига балха йолаш вовз цунна ше вахар дувзадергдола зIамига саг. ЦIенда а цу боахаме тока заведующе, цул тIехьагIа учетчика болх беш вар. Бакъда, дукха ца говш цIенда веле юс пхе бера нана. ЗIамига дар бераш, доккхагIчун а даьннадацар ийс шу мара. Кхетаде хала дац къоначча кхалсага цу хана деха дог. Бакъда, вахарах дог ца дуллаш, хала дале а ма хулла дукхагIа къахьегаш шийдезала да а нана а хиле дIаотт из.

Дезал кIеззига оидабаьлча йоагIа Фаргиева ЦIеча Эскара цIерагIча колхоза цхьоалагIча ферме болх бе. Цига къахьегаш бар цу хана районе бовзаш бола дояркаш Сасина Клава, Калиматова Зина, Цубейра Мария. Царна тIакхе вIаштIехьдаьлар Заловбана а. Цхьайтта шу даьннад из кердача боахаме къахьега енначул тIехьагIа. Цу юкъа цо яьккхача шурех бIарчча Iам хила мегар.

Укх тIеххьарча массехк шера фермерча доярkашта юкъе хьалхле лелаеш хьайоагIа Фаргиева. Боахаме меттел районе а сий ду хьинар долча кхалсага. 1983 шера районера из цаI яхийтар хьайбаш леладара опыт вежарашка йолча Болгаре миштай хьажа, цул тIехьагIа опыт хьаэца яха хиннай Москве а.

— Звездни городоке космонавтацца вIашагIкхетар хилар тха, — йоах Заловбана, — тхоай колхоза цар енна вымпели сайна денна совгIати дахьаш цIаера цигара.

ДIадахача шера ше лелабеча 23 Iаттах хIаранегара 2510 килограмм шура яккха езаш яр доярка, бакъда, цо социалистически денхараш тIаэц 2620 яккха. «ТIаийца денхараш кхоачашдича тоъам ба-кх», — аьнна хеташ йоацача Заловбана яьккхар 3610 килограмм шура. Фермерча ткъаь вурийтта доярка юкъе из тайпа толам баккха вIаштIехьдаланзар цун мара.

Цхьатарра хьалаш а хилча, цхьатарра доахан а хилча шура дукхагIа-кIезигагIа луш хилар фуд? Цу хаттара цхьа жоп делар Фаргиевас:

— Цхьаккха хIама, хало ца къовсаш шоай балха леларашa шура дика йоаккх, хIана аьлча, цар кулгашка, Iуналга Iема хул доахан. Каст-кастта доярkаш балхара дIабувларах, тайп-тайпарча доярkашка дIа-юха телача доахана группо шура кIезига лу, тIа-тIа еначо ше-шийна хетача тайпара доал ду доаханна. Цхьа режим а ца лелаеш.

— Аз тамаш еш хьинар да Заловбана дар, — йоах ферма зоотехника Н. Мака. — Цо-м хьаста а хьаьсте дог кIаьдду Iатта а. тIачайха-м бIаргагургьяц из. ЗIамигача, бочача берех санна йоах цо шийдоахана цIераш: Наташа, Роза, Машка...

Хьехамча а хинна дIаттай Фаргиева, цо шийопыт дIаеннача къоначча дояркаша Гизиханова Хьавас а Далиева Любас а масал гойташ къахьег.

Дика кхийнай Заловбана тIехье а, йоккхагIйола Марем Нестеровскерча консерви заводе балха яхар итт класс чакхъяьккхача. Хьава шийнана йолча ферме лаборантка я, Къурейш эскаре гIулакх де вахав, Адам Ордожникидзерча № 10 йолча училище автослесара говзал караерзаещ ва, хIаьта Аслан цIагIа ва хIанзарчоа.

Къурейшагара дIа меликкхар салоIача дийнахьа вIашагIнхет цIагIа, дика цIа деннад колхозо цу дезала. ХIанз доккха са а даьккхе: «ПаргIатаьлнай со», — оал Заловбана.

Укх шера а соахка хиннача тайпара я Фаргиевай яккха езача шурий план, тIаийца денхараш, цхьабакъда, доярка йоах:

— Соахка хиннaчул дукхагIа яккха лерхI аз.

Цох тешаш ба цу боахамера къахьегамхой а кулгалхой а.

С. АРЧАКОВ.

КХАЧАН ПРОГРАММА КХОАЧАШЪЕШ

КЕРТЕ КОММУНИСТАШ ЛАТТ

Цкъа сай йоазош дара долча книжка тIа хьежаш вар со. Пхи шу хьалха даь йоазош дар уж. Кхычарна юкъе корадир сона «Курчалоевский» совхоза ферме деррига гIулакхаш во а леладу, деш доал а дац, доахан меца а леладу, аьнна дола йоазув. ХIаьта шура яккхарах дийцача, чIоагIгIа лаьцаб совхозо сводка тIеххьара мугI...

— Коммунисташ баьхкар ферме. Хьаяьр партийни группа. Доахан ца дойташ Iангара даха вIаштIехьадаьлар, тIаккха тоадала а доладелар, — дагаух совхоза директора Алавдинов Iаьлийна. — Амма керттердар тхо бокъонца йола доакъара база хьае доладалар дар, чIоагIгIа теркам тIабахийтар доахана фу тоадара гIулакха. Цу дерригача гIулакхашта керте эттар коммунисташ.

Болх мишта бу совхоза МТФ коллективо 11-ча пятилетке? Фу карагIдаьннад цунна дахача шера? Цу шин хаттара а кхыча хаттарашта а дола жопаш корадоагIа хьайбаш леладерашца къамаьл а далехьа — дIачувала мара везац ферма хоза кийчъяьча, чулатташ хила мел дезар а долаш йолча, цIеча утолока чу. Стендаш тIа де деза йоазош ханханнахьа деш йола социалистически яхьа экран, цо хьагойт ферма хIара къахьегамхочо болх мишта бу а цун алапи мелд а.

ДIадахача кхаь шера толаме кхоачашъяй хьайбаш леладераша шура а дулх а дохкара план. 1985 ш. 1 январь хьатIакхоачаш дIадахача шера цу ханапа нийсдича 20 етт тIакхийттаб деттача доаханна. Дахача шера 10 нойбре делар совхозо шера план ханал хьалха кхоачашъярах рапорт.

— ДIадахача шера юкъера лаьрхIача 2360 килограмм шура яьккхар оаха хIара кхоабача Iаттагара, планах лаьрхIа хиннaчул 510 килограмм дукхагIа, — дувц А. Алавдинова доккхал а деш. ТIаккха бIубенна тIатох: — из-м истори да. Укх шера лаьрхIад оаха 2,5 эзар килограммал тIех довла.

Толамаш доахараш нах ба. Нахаца бу болх сацийте цхьа дIа а даккхац коммунистически къахьегама ударники кагирхой хьехамчен вола коммунист Эльмурзаев Ширвани керте латтача ферма партийни группа. Духхьала цунах шийх тийша да ферма оборудоване лакха овсарле йолаш болх бар — слесарь-наладчик ва из.

— Сона хетачох, эггара дикагIа йола агитаци, коллективана бола эггара дикагIа бола хвокхам ба, саг ше производстве хьалха латташ хилар, — йоах Эльмурзаев Ширване,—хIаьта из нийса да. Шийнив ца кхобеш къа а хьегаш, масал гойт цо массанена а, шийна тIехьабуг новкъостий.

Коммунист Метишев Шита доаханга хьожаш ва. Доахан дизаи онден хилар, уж ханнахьа прогулке дигар цунах тийша да, хIаьта из деррига цо ханнахьа а дика а дарагIа соъювл доахана лу шура. Из ва дояркай эггара дикагIа а тешамегIа а вола гIонча.

Доярkашта юкъерча социалистически яхьа керте латт коммунист Баракаева Маржан. Из я совхоза эггара хьалха ше кхоабача доахах хIара Iаттагара юкъера лаьрхIача 2500 килограмм шура яьккхар, хIаьта дIадахача шера яьккхар цо хIара Iаттагара 2600 килограмм.

— 11-гIа пятилетка чакхйоалаш долча укх карарча шера сай хур дергда аз кхо эзар килограммага кхачара, — йоах М. Баракаевас, шийпланех дувцаш. Цо лаьцача новкъа болхараш а ба совхозе. Уж ба коммунисташ-дояркаш Радуева Тамарей Солтамурадова Малккей. Уж ба санхетамера дисциплиней къахьегама овсарлей лакха а лоаттаеш коллектива масал гойтараш.

Барт болаши хьинар долаши йолча партийни группа вIаштIехьдоал шурий-товарни ферма еррыгача, коллектива дисциплина лакха лоаттае, хIара хьайбаш леладечоа кхетам бала, гIо ду ца деш дисараши балхацара кхоачамбоацараши гучадаха а дIадаха а.

Ферме хIанз а диценнадац цкъа ши доярка балха араяланза йиса. Цу тIа а уж бехказа боахаш дола бахьан а доацаш. Кхетадеш да цу хIаман уйла йоацача шин болхлочо гIулакх деш дола доахан-м теркал ца деш дитанзар — цу дийнахьа царга хьожаш хилар кхы дояркаш, эггара хьалха коммунисташ. Амма доярkаша Чучаева Зулпаси Катирова Зураси даь кустдоаца хIама массанена а новкъа хилар. Партгруппа чакхъяьккхар, берригача хьайбаш леладераша дакъа лаьца, хьайийлла партийни собрани.

Вай хIанз юхадувцаргдац укхаза дисциплина толхаьрех коммунисташа а парте боацача хьайбаш леладераша а мел дийцараш. Цхьа хIама белгалдоаккхаргда вай: цига мел аьнар нийса а дар, гIалат даьраштa ца Iаткъа йиш йолаш а дацар. Цунна дола тешал да балха ара ца воалаш саг вусаш ца хиларал совгIа, балха ва саг тIехьаваьнна моттиг а коллективе ца хилар. Берригаш а гIерт болх дика, цаI массанена тIехьа, массава а цхьаннена тIехьа яхача принципах бе. Из я коллектива толамий лард. Ферма болх тоабаларах дола кхы цхьаьнха тешал да, январь бетта хьайбай продукци совъялар, юкъера лаьрхIача хIара кхоабача Iатто лу шура 1984 шера январе луш хиннaчул 19 килограмм дукхагIа я. ТIакхийтар пачча хьалкхенга ехха шура а.

— Оаха декхар оттадаьд тхоашта хьалхашка, 11-гIа пятилетка чакхйоалача шера паччахьалкхенга 11 эзар центнер, планал совгIа 550 центнер шура йохка, — йоах партгруппа секретара Ш. Эльмурзаева. — Цудухьа шурий хIара килограмм бахьан къовсам лоаттабу оаха.

ХIаьта из бакъ а да. Январь бетта йоаккхаш хиннaчунца нийсйича 1,6 килограмм тIакхийттай февраль бетта йоаккха шура. Дикка шура я тIакхийттар. Доахана телаш йола шура тIаетталу денгара денга.

Кхы лакхагIа хила йиш йий толамий? Ерригa резерваш кхоачаеннайий? Дага а яц кхоачаяла.

— КIезига яц тха резерваш хIанз а, — йоах А. Алавдинова. — Царех эггара лоархIамегIара яр: доакъара база дIахо чIоагIъяр, детта доахан тайп-тайпарча, дика балансировани яьча доакъарца Iалашдар. Цудухьа алсамдоаккхаргда оаха люцерна доакъар кийчдар, доакъара йола ябанхаши свеклаши кхее долалургда, ма эшша йолларгья комбинированни силос.

Амма из а дац деррига оаха дерг мел дар. ЛаьрхIа да, доакъар хьайбашта дIагехкара кийчде, цунах етта еза хIамаш а етташ доакъар тоаде. Деттача доаханга хаоттам мичча тайпара бале а, хIара денна ара а доахаш 6 — 8 километр прогулка яйтаргья. ХIаьта ден распорядок оттаергья хьайбашта доакъар дийнахьи буси массехказза дехкаргдолаш (кхыметтел ах бийса яьлча а дехкаш), хIаьта дукха дехкаргдац, цар дуачунга хьежжа дехкаргда.

Специалисташ дIахо деш ба продуктивность лакха йолча, дикача фух долча доахана ферма хьаяра тIадерзадаь балхаш. Цу гIулакха дикача фух дола къона доахан кхувларгда кхыча районашкара.

Е. ПУГОЕВ.

Оаха яздаьчун лерагIа

«Сенга хьежаш да вай?»

Укх шера 10 январе иштта корта а болаш, оаха кепатехача письмо тIа дувцар Инаркъе Ленина цIерагIча улицагIа хьайоагIача электролиние опора еха латта шу гаргга ха а я, из IотIа а ежа, хатар эккхар кхерам а ба, яхаш.

Укх деношка редакце деначa письмо тIа халкъа депутатий Малгобенски горсовета исполнительни комитета председателa В. Третьякова язду: **«Инаркъе йохаль хинна электролиние опора юхаметтаоттаьй. Де дезар шийханнахьа ца даьраш бехктокхаме эзаб».**

«Иштта хоза дац»

«ДIадахача шера сентябрь бетта Галашкарча приемни пункте Iаьаш дIачубеннабар аз, — яздора редакце дайтача письмо тIа къахьегама ветерана А. Татнева, — 4—5 бутт баьлча а аз дIачубеннача сомах ахча хьаденнадац сона».

Письмо тIа дийцар бакъда, яхаш хоам бу халкъа депутатий Галашкински юрта Совета председатела И. Арчхоева. Ахча дIа ца луш гоадаьд заготовитель Х. Тхамоков бехке волаш. ХIанз А. Татневна ахча дIаденнад. Нов. Тхамоковна доагIаш дола таIазар даьд.

Доазол дехьара

США. Малхбузехьара Вирджини яхача американски штатера забастовка яь шахтераш кхерабе гIийртаб «Спрус крик просессинг» яхача кIор боаккхача компане дай. Цун президента Джеймс Слейтера ультиматум яьй стачка доакъошхошта, уж кхы ха а ди я доацаш шоаш болх беш болча моттигашка юхагIолга дIа а дехаш. Из цар ца дой. балхара дIабоахаргба уж, аьлар цо. Къахьегамхой выступленена керте латтача США горнякий ВIашагIкхийттача профсоюза викалаша заявлени яьй шоаш забастовка дIахо яхьа лаьрхIа хиларах.

Компане предпринтешкара стачка я цу наькъаца шоашта тIалатта экономически халонаш дIаяха гIерташ предпринимателаша чакхйоахача дукха нах балхара дIабаха лаьрхIача политикана духьаларча биъ беттен ах беттен латтача Малхбузехьара Вирджини, Кентукки, Пенсильвани яхача штаташкарча 2500 шахтера еча выступлене дакъа.

СУРТА ТIА: бастовать деш ба Малхбузехьара Вирджини яхача штата шахтераш.

Телефото АП — ТАСС.

ДЕГ ЧУРА ЙОВРГЙОАЦА СЕРДАЛ

Шовзткъа шу даьннад халкъ фашизмах мукъа а доаккхаш венгерски лаьттан тIа коталон залпаш йийнна. Маьршача сигаленна кIал дIахо дода керда ираза вахар. Хьахиннад тIема къемат довзанза болча наьха поахал. ХIанзарча Венгре из дагабохийт советски тIемахой — кортамукъале лькхарий кашамаш тIа егIча 615 обелиско.

Венгре территоре тIа дIабехка боахк 2-чей 3-чей Украински фронтий 150 эзар салтийи эпсараши. Царех дуккхабараш боарзамаш тIа ядача Iоакъаш тIа бовзаш бац аьнна язбаь ба. ХIанз а тIехьа ВСРП областной комитеташка, Даймехка халкъа фронта, ВНР кхыча организацей цIерагIа письмош ух советски нахагара да, воша, воI... дIавелла воалла моттиг хьалахара новкъостал делга дехаш. Цудухьа венгерски новкъосташа шоай де йиш йолаш мел дола хIама ду бовзаш боацарий кашамаш тар ма лу кIезигагIа хилийтара. Уж хьалохаш леладаьча цхьан гIулакхах хургда вай дувцар.

ЙоккхагIйолча йишас гома чу а доаллаш пенца хьалъилла сурт хьа а даьккха хьакховдадир сога: «Ер ва-кх хьона из, тха вошилг Коленька...»

ТIема шерашна даьккхача, хана йIоахало вIалла IажагIа а дерзаданза, селхан даьккхача санна долча сурта тIа гуш зIамсагa юхь яр. Керта тIара листа чеш, делакъежаш дола хоза бIаргаш, дIаберзабаьча керта бIарахьажара хоза амат. Цу тайпара сурташ «виц ца валийта, дикаца дагалоаттавайта» телаш хул эггара кхоачарагIа болча наха.

Шоашта дагадоагIараш дувц йижараша:

— Хоза, хьаькъал долаш, дика дог долаш вар из... Лакхера образовани йолаш вар. Москверча дикагIйолча цхьан школе хьехаш вар. Дукха везар из дешархошта а, коллегашта — хьехархошта а. ХIанз а тIехьа дагавоагIа из... ЧIоаггIа дика специалист лоархIаш мах бора цун. Цу бахьанагIа военкомато а дIавигацар из. Оалар: «Хьо укхаза а ва эшаш. ТIом кастта чакхбаргба, болх дукха хургба». ХIаьта а ше яхар динза Iанзар из. Ше дехар а даь вахар фронте. Кхы юхавоагIаргвоацаш вахар...

Йижарий ЛебедевгIар — Антонина Васильевнайи Елена Васильевнайи — цIагIа воалавир со Тисалек яхача венгерски юртара Имрене Кулчарагара деначa письмос. Шийн мара дийцад шийна, яхаш яздора, тIема шерашка шоай юрта хиннaчеп таханарча вай деношка, аз-м аргдар, символически дIахокхухьаш долчеи истори хьакъехьа.

Ераш да цу письмо тIара мугIараш: «Советски бIуво Тисалек мукъаяьккхача хана, са маьра — цу хана 14 шу мара даланза хиннав из — даьша доттагIал тессад советски кхаь салтечунца.

ЦIагIа хьачу а баьина, яхаш дувцар мара, даа хIама кийчде мукъа бийхабцар. Марианас, бакъдар аьлча, мукъа беннаб нарна, цул совгIа, шоай цIагIара цхьайола продукташ а сийай Шоай хIама а диаь, фусамдаьшта баркал а аьнна дIабахаб салтий, вIаштIехьдоале юхадахка а мег тхо аьнна.

ХIаьта шоллагIча дийнахьа, — йоах дIахо Имрене Кулчара, — чIоагIа бохам беш долча хIаманна тIанийсенна хиннав са мар. Цун цIенна гаьна йоацача метте, помещика беша йистте, вийна шоай цхьа командир дIаволлаш баьхкаб советски тIемахой. ТIехьагIа гучадаьнначох, Разомпуст яхача машинаькъа разъезда юххе нийсденнад из вер. Шоай бIаргех уха хий къайлахьош бацар салтийи эпсараши. Гуш дар, шоай кхоаччарча доттагIчох уж баьннилга.

ШоллагIча дийнахьа Iуйрийна бовзаш бола эрсий салтий юха а хьачубаьхкар, яхаш дувцар мара. Тхона хайра вийнар эпсар волгеи цун тайпан цIи Лебедев хиннилгеи. Ца ханна салташа цIенача каьхата лист йийхар тхогара цун гаргарча нахага письмо яздар духьа.

Ер да из, венгерски ученически тетрада беттагарга тIа къоаламца яздаь письмо. Лорадеш. цхьан тIаьръюкъера вокха тIаьръюкъе а дилле сога хьалу из Антонина Васильевнас. Халла къоастаду аз низткъа мара бIаргагуш доаца дешаш:

«Моаршал да шуга, йовзаш йоаца, хIаьта а кхоаччара йола Тоняи Ленаи! Сона йижарий моргаш да шу хIанз, хIана аьлча, шун Коля сона воша вар. Массаза а массе метте а цхьана дар тхо. Цхьана доацаш — цхьа ког баккхацар! КIезига никъ баьбац оаха шинне цхьана: Румыни, Карпатски лоамаш, Венгри...

Во дера Тисалеке, йоккха йоацача венгерски юрта. Сон Коляи тIема позицешка даха аьнна арадаьлар, тхоай подразделенеш хьалха а яьха дIаоттае езаш яр. Юртал арадаьлар тхо — массехк улица а хоадаль — юрта йисте дIанкхаьчар. Цига машинаькъал дехьагIара дIайолалора передовой. Машинаькъа минометаш етташ бар фашисташ. КIеззига сабар дергда вай аьннадар аз Коляга минометаш совцалца е лаьгI мукъагIа яллалца. Цхьабакъда, из вIалла ладувгIа а безам болаш вацар: «Ха хьежац» йоахар. Цигара, хIааьнна, тхо балам тIа хьалтIадайна доаллаше а, тхона кхо метр мара гаьна йоацаш мина эккхар, тIаккха цу ханна Коля Ювежар. Кертах мина гарг кхийтта хиннаяр цунна. Циггача кертах хIама а хьоарчаь, хьалъай а ваь, санчасте дIавигар аз из. Цхьабакъда, дукха ха яладехьа Коляй сакхетам бов баьлар. ХIаьта а йист хила кхийра цун: «Нагахьа санна со лайя, гаргарча нахага хоам белахь», цул тIехьагIа кхы ха ца йоаккхаш, са кара корта а уллаш са даьлар цун.

Саррахьа Тисалеке барски имене беша дIавеллар оаха Николай Васильевич. Цун каш тIа массане а дув бийар, воай дикача командира чIир лехаргья вай моастагIчунцара, аьнна. Тхо довлцца йолча хана шун гаргара нах долаш дусаргда. Тонян Ленаи. Иван Поликарпов».

Доккха са доах Антонина Васильевнас: «Е письмо хьанийцача хана аз а Ленас а лаьрхIар, тIом чакхбаьлча цу гаьнарча венгерски юрта а даха, тхоай везача вешийкаш тIа сужне гIоргда вай аьнна».

ЛаьрхIар кхоачашде юххьанца вIаштIехьдаьннадац йижарий. Дукха болх бар бе безаш. Саггота гIалатташ кхы тайпа гIулакхаш дар. Лоацца аьлча, 30 шу гаргга ха яьннаяр кхы тIехьадаха йиш йоацилга йижараша кхетадаьча хана.

Письмош дахьийтар тайп-тайпарча советскин венгерскин цистанцешка. ТIаккха дукха ха ялалехьа гучадаьннад Лебедев Николая каша хьакъехьа цхьаккха хабар ца диса хиларах. Тисалека територе тIа боабаьрий спискаш тIа из воацаш вар. Из долла хIама кхетаде йиш йолаш дар. хIана аьлча, ткъаь итт шу ма даьннадарий цу хана денз. Цу ханга барски хиннача беша цаI мара ца хинна каш дицценна а тесса дита хила а мегаш дар. Цудухьа дукхагIа тIайгIа йора дего, дукхагIа бар шоай сагах, вийнача тIемахочох дола хабар харца бола безам.

Йижараша къа а хьийга, каш лаха оарцагIбаьхар венгерски ЦIеча жIарга, Даймехка халкъа фронта, венгеро-советски доттагIала Общества викалаш, вешта гIулакхацара нах.

— Цкъа, — йоах Антонина Васильевнас — эргIара письмо кхаьчар тхога ВНР-ера. Бакъдар аьлча, юха а, массаза а санна. «Хабар дац» яха сатедеш доаца мугIараш бIаргаго кийчденнадар тхо. Из уйла йолаш тхо долча ханна Iодийнар оаха: «Еза Антонина Васильевнаи Елена Васильевнаи! Шуга моаршал дайт вежарашха йолча Венгера Пустаи Андрея, пенсионера, къаьнарча венгерски коммуниста. Дуккха шераш хьалхагIа денз боабаь советски тIемахой дIабехка боахка моттигаш лехаш хиннав со. ХIанзалца са вIаштIехьдаьннад 48 турпала дезала новкъостал де.

Шун гIулакх дийцад сона новкъоста Шандор Алексас, парте Тисалекски комитета секретара. Цо дийцар согара шоана новкъостал делга. ГIадваха хоам бу аз шуга, шун воша дIаволлача хана цига хинна нах лаха тхоай вIаштIехьдаьнна хиларах. Царех цаI ва Тисалеке вахаш вола Имре Кулчар. Цун новкъосталца хайнад тхона бокъонца из дIа мича веллав. Из белгтала велла а хиннав хьалха барски хиннача беша...»

Ма дарра аьлча, духтIавала хала хиннача цу гIулакха цхьан бахьано гIо даьд. Из бахьан сона хетачох, иштта нийсдала доагIаш хиннадале а, гайна е ганза, ишта а вешта, нийсдала дезаш хиннад из. ХIана аьлча, дукхача наха цхьа бахьан доацаш къахьийгадац кортамукъале яьккхача тIемахочун цIи малха яккха гIерташ. Юха а Имране Кулчара письмо тIара мугIараш: «...Са йиша Габорне Маразе тха Тисалекски гимназе эрсий мотт хьехаш я. Цкъа дийхад цунгара Москвера парте юрта комитетага деначa письмона перевод елга. Из дар йижарий ЛебедевгIар цхьа письмо. Цигга цо дийцар тхона йижарех, цхьан хана царга кхаьча хиннача саготонах, цар вешийкаш лохаш хиларах.

Цу сарахьа — вIалла дага а доацаш — марагара хайра тхона из гIайгIане истори хьадоагIаш, нийсагIа аьлча, доладенна хилар».

1978 шера мае йижарий ЛебедевгIар Тисалена сий дола хьашийбар. ЧIоагIа Iаьрж делла, берригаш а хIана бац аьна бола поселке баха нах а болаш, воккхагIволча лейтенанта Лебедев Николая тIехкаш цигара хьа а яьха дIайихьа дIаехкай Тисалекски кашмашка, советски тIемахой цхьана боахкача каша юххе. Турпал дагавохийташ обелиск егIай.

ТIаккха, цига дIабахача хана йижараша хьоашал а техар доттагIал а тессар шоашта новкъостал даьрашцеи цу ханналца письмошка гIолла мара бовзаш хиннарашцеи: парте Тисалекски комитета секретараца Шандор Алексаца, Эрсий метта преподавателаца Габорне Маразеца, Нирендьхазерча журналистаца Имре Шигерца, пенсионераца Пустан Андрейца, 7 ноябра цIерагIча Лебедев Николайх шийсийлахьа член ваьча бригада болхлошца. тIаккха Кулчара дезал хIаьта а бита йиш мича яр хьашал ца тохаш. Цу нахах къаьстта Iимерза дувц йижараша. Къамалах хайра сона, хьаша-да везаш тIаэцаш долча цIен фусамнана йоккха къахьегамхо йолга а. цун мар Имре мел гIулакхаца саг ва а.

Владимир СТЕФАНОВ, АПН корр.

Будапешт.

КХОМ БЕ, ЛОРАДЕ, ЛАРХIА

МОТТИЙТА ЛЕЛАДЕР

Москверча, Украинерча, Уралерча дикагIйолча коллективаша дIайолаяь инициатива хьал а лаьца 1985 шера шин дийнахьа кхольча материалашца, бийдалца, доагорца болх бара денхараш тIайийцад республика дуккхача къахьегама коллективаша.

Мишта кхоачашду уж денхараш? Из хаттар къоастадеш со хилар укх деношка Назрановски района «Экажевский» совхозе.

Кхояьча материалашца, бийдалца, доагорца шин дийнахьа болх барах хьоадаь хIама дац. Яц цу гIулакха лаьрхIа чIоагIъяь мероприятеш а.

Болхлоша социалистически денхар тIа ца эцара а мероприятеш ца оттаяра а эггара хьалха бехке ба совхоза кулгалхой, партийни профсоюзни организацеш. Халахете а, ше тIахьожам лоаттабеш долча боахамашка кхоми хьурмати дара долча дешашта боагIаш бола мах байтара, кхоачамехи таронехи бизза пайда эцийтара, мехка дIайолаенна из башха-дика инициатив а чакхъяккхийтара шийгара де доагIар даьдац Назрановски района юртбоахама управлене а. Лоацца аьлча, цун а совхоза а кулгалхоша бицбелча санна хьоа а ца деш дитад из гIулакх.

ХIанз хьожаргда вай мишта вIаштIехьдаьхад совхозе мовхьаш дIа-юха кхухьача автомашиний балхаш. Уж 94 единица я. Царга хьожаш ба гаража начальник Гумуков Iабас, механик Костоев Ахьмад, диспетчер Баркинхоев Султан. ХIаьта совхоза ерригача техника болх вIаштIехьбаккха денхарийла вар — керттера инженер Гагиев Iабас.

ПоложенегIа ерригача автомашиний спидометраш болх беш хила еза. Уж йоацаш лине араювлийта бокъо яц. Из телхаю совхозе. Иштта, дIадахача шера декабрь бетта а укх шера январь бетта а хьежача цхьа путевой лист кораянзар сона грузовик гаражера арайоалаши чуйоагIаши диспетчерей механикей спидометра цифраш IотIаязъяь.

— 75 процент хулача машиний спидометраш болх беш я, — йоах совхоза директора Галаев Яхьъяс.

Из иштта дале фуд цар цифраш путевой листаш тIа хьа ца хьоххар? Малав цу гIулакха бехке вар?

Хьагуча суртах шофераша шоашта бакъахьа хеташ йола километраж IотIаязъю. Масала, ГАЗ-52 молоковоз № 54-78 лехкаш ва Точиев Адлой. Пхе дийнахьа машина 1000 километр никъ баьб аьнна путевой листа тIа цифраш язъяьй. Из бакъдеш кулгаш яздаьд фермай бригадирапа. ХIаьта машина бокъонца яь километраж ши дакъа кIезигагIа я. Дийнахьа ши рейс ю цо Экажкъонгий-Юртара Назранерча молзаводе шура дIахьош. ДIалаьрхIача шофера баь никъ 100 километр а хилац. Цунна дIаязъяьраш 200 километр я. Из да кходаь доаца бензин кходаьд яхаш путевкаш тIа йоазош деш хилар а. Цу пхе дийнахьа доагадаьд 160 литр бензин, хIаьта нормагIа доагIар 306 литр я аьнна хьахьекхад. Иштта «кходаьд» 146 литр бензин.

Цхьан путевкагIа ГАЗ-52 № 65-40 йолча машинаца Измайлов Абукара болх баьб дIадахача шера 20 декабре денз 31 декабрь чакхдаллалца. 2400 километр никъ баьб аьнна IотIалзъаь цифраш бакъеш кулг яздаьд ферма бригадира Гагиев Махьмада. Цхьабакъда, ха йиш йолаш дац шийтта дийнахьа фу мовхьаш кхихьад цу грузовика. Царех лаьца цхьаккха хIама дац. НормагIа доагаде дезар 734 литр доагор долаш доагадаьд 515 литр. Иштта 219 литр бензин «кходаьд» аьнна бухгалтере обработка яьй цу путевой листа а.

Запасной оатхалаш а ца корайоагIаш еха спидометраш меттаоттае йиш йоацаш лел тхо, яхаш Iокадаш ба совхоза кулгалхой. Фуд хIаьта болх беш ярий цифраш хьа ца хьувкхилга? Дукха ха йоацаш ГАЗ-53 яха цIена грузовик енай совхозе. Из лехкаш ва Картоев Ахьмад. Балха аравоалаш а чувоагIаш а цун путевкаш тIа бокъонца спидометра хьахьокхаш йола цифраш язъяьй механикей диспетчерей. Теркал ца деш дитад из гIулакх гаража начальника а.

Цар тIахьожам ца лоаттабарах, шоай служебни декхараш ма доаггIара кхоачаш ца дарах путевой листаш тIа шоашта бакъахьа хеташ йола километражаш IотIаувттаю шофераша.

Совхоза керттерча бухгалтера яхачох машина беча наькъа цхьан километрага итт кепиг дIадода. Юкъера лаьрхIача дийнахьа 70 автомашин арайоая гаражера. ХIаьта хIара шоферо совлен 50 километр Iоттайича а (хIаьта уттаераш дукхагIа я) духхьал цхьан шера совхоза хула зе 130 эзар сомага дIаккхоач. Хетаргахьа совхоза директора Галаев Яхьъяс, керттерча инженера Гагиев Iабаса шоай бухгалтере дIачу а баха цу тайпара анализ яьяларе из хIама ца нийсдалийтара цар де дезар дергдар аьнна хет. Из цар даьдац. Цу гIулакха оарцдаккха доагIар керттерча экономиста Балаев Исраьила а.

Цул совгIа нийса дац дукхача деношка цхьан путевкагIа шофферашка болх байталга а. Путевой листаш хIара дийнахьа язъайта еза. Цу гIулакха эшаш йола штат гараже йолаш хилча хIаьта а.

Шоферий путевой листашка хьежача ха йиш йолаш дац фу мовхьаш кхихьад грузовикаша. Царна инструкцегIа ма йоагIIара оформленеш яц.

Совхоза бухгалтерски даннегIа дIадахача шера цхьаболча шофераша 73,9 тонн бензин кходаьд, хIаьта вокхар — 26,4 тонн доагIачул совгIа доагадаьд. Цу цифрех юххера а кходаьд яхар 47,5 тонн да. Из бакъдоацилга лакхе доаладаьча масалаша къаьгга хьахьокх. Бензин а тракторашa доагадеш дола дизельни доагор а кходара карбюраторашкей дизельни насосашкей хьожаш, хIаьта ехараш тоаеши доагор дукха доагадерашта регулировка ешн цех а яц, цхьаккха специалист а вац совхозе. Доагор кходара эггара хьалха де доагIарех цаI из да. Цу гIулакха уйла яьяц совхоза специалисташа.

Шийханнахьеи дикеи техникана обслуживани еш ца хилча догдоахилга яц запасной часташи материалаши кхояра а. Цхьан хана типовой проектах хьадъь мастерской я совхозе трактораши автомобилаши тоаеш. Цу чу я моторни, токарни, кузнечни, аккумуляторни цехаш. ЦаI яц царех чу лостам болаш. КIурзашеи даьтташеи даьха да цар пенаш. Дукха ха хургья кIир теха а басар хьекха а цига хIама ца ду. Цхьайолча цехий тховнаш, наIараш, кораш мух чухьекхаш да. ВIалла нув ца хьекхача санна бIеха я массанахьа. Лоацца аьлча, наха безаме къахьегаргдола хьалаш дац мастерске. Цу воча хьалех тоаяь техника дика болх беш хургья аьлча теша хала а да. Цигара нийрча гIулакхаш бIаргадайра соца хиннача совхоза профкома председатела Ужахов Ахьмада. Цо а шийгара доагIар даьдац мастерске къахьегача болхлой хьалаш тоадара, оарцдаьккхадац кхоачамбоацараш дIадахара.

БIаргадайнача безаме доацача сурташа къаьгга хьахьекхар техникаша лерттIа доалдеш ца хилар. Кхоане дага а еха цхьа дика хIама даьдац мастерске.

Вайна гучча беса кходаьча доагорца, материалашца шера шин дийнахьа болх бара цига хIама даьдац. Из гIулакх иштта дита йиш йолаш дац. Цудухьа геттара сиха мероприятеш оттае а уж болхлой собранешка дIайовзийта а, цул тIехьагIа уж кхоачашъяра цар низаш тIадерзадайта а декхарийла ба совхоза кулгалхой, партийни профсоюзни организацеш.

С. АУШЕВ.

ДоттагӀала гастролаш

Словацки ритмаш

Фашистски гӀаьрахоех Чехословаки мукъаяьккха 40 шу дизара хетадаь доттагӀлен искусства цӀей а хинна ЧССР культура Денош да вай мехка чакхдоахаш.

Дегаш гӀоздеьнна болаш тӀанийцар Нохч-ГӀалгӀайчене Братиславера музыканташ. «ВВ — система» яхача ансамблен шоай мехка хьалхле лелаеш йолча джазови оркестран вай городе дӀайолаяьй шоай концертни программа.

Ансамбль хьахинна 10 шу мара деце а, Кубе, Греце, ГДР-е, ФРГ, Польше, кхыча мехкашка хинна, ше дӀайовзийта яьннай из. Цун аьттув боаккхача чӀоагӀа къахьийгад художественни кулгалхо волча популярнии джазови музыка даькъе цӀи хеза волча деятела Владимир Воловича. Ше режиссер хиларах тарра, цо дакъа лаьцад эстрада цӀихеза болча мастерий записашка, телевиденена лаьрхӀача программашка, «Опус» яхача студе дукха грампластинкаш хьакхоллача. Цун инициалех «ВВ» яха цӀи я а йоагӀаш тиллай ансамблах.

Ансамбла исторе керда наькъа такилг диллад къонача солисташа. Зрителаша чӀоагӀа раьза болаш тӀаэц 18 шу мара ца даьнна Далибор Епис. СССР хьабахка уж арабоалача ханна консерваторе конкурсах чакхваьннав из.

Шийна хьалхашка чоалхане декхараш увттаду солиста Драгослава Хейновскоса. Цун репертуараца да цӀихезача негритянски певица Донни Саммера локхаш дола иллеш.

Концерта шоллагӀча отделене грозненцаш юха а вӀашагӀкхет ЧССР заслуженни артистаца Павел Хаммелаца. Массехк шу хьалха вайнига «Рермата» яхача группаца вена вар из. Грозненцашта совгӀата лаьрхӀа вай республика заслуженни артист волча Юрий Антонова иллех цаӀ кийчдаьд цо.

Геттара гӀозбаьнна тӀанийцар зрителаша Джон Леннона «Дайте миру шанс!» яха кагирхой машара тӀехьара гимн а хинна дӀаэтта дола илли.

И. ВАСИЛЬЕВ.

СУРТА ТӀА: ансамбла доакъошхой.

З. БАТЧАЕВА сурт.

ЮРТА СИБАТ ЛОРАДЕ

Цхьан хана, шиккхо бӀаь шу хьалха, шоаш баха ховшача моттига гонахьа лакха гӀап йотташ хиннай наха. ГӀапа тӀагӀолла лелаш ха хиннад, бийсанна къайлагӀа тӀаьвенача моастагӀчо юрт йоаккхаргйоацаш. Из зама хиннай иштта. Тайпа-тайпах латаш, юрт юртах, лоалахо лоалахочох ца тешаш. Уж унзара замаш-м моццагӀе хинна, даимле дӀа ма цхайий, дӀа ма яьннайий.

ТӀой-Юртарча наха фу леладу-те? Ма могга шоай юрта гонахьа гӀап йотташ латт цар... Нувхех. Бакъдар ала деза, дика нах, эздий нах а дукха бах йоккхача ТӀой-Юрта. Укхаза баха нах кхотабенна, шоайла безаме гӀулакхаш леладеш а ба. (ТӀой-Юрт йилла бӀаь шу ма дий). «Тха дай а даьдай а укх юрта баьхаб», — оал куро тӀой-юртхочо. Из-м дика дар.

Амма лила мо сийна бай дӀа а лоацаш, нувхаш Ӏотувсалга юрта эздел лакхдеш хӀама дац. Цхьа-ши шу хьалха жий, Ӏаьхар дӀааралалла моттиг яр юрта тӀехьашка. ХӀанз из моттиг йолаш яц. Коашкара вордашца, машинашца хьа а кхухьаш нувхаш баь юккъе Ӏойоассаю. Юрта тӀехьашке ийрчаяьннай. Нувхашта юкъе йоархӀаш йоал. ДогӀаш ӀотӀадоладелча ушал отт. Лаккха тӀаяьннача йоархӀаштен нитташтен юкъе чӀоагӀа паргӀато я ахкача жӀалешта. ДӀаюкъедаьннача Ӏасах а устагӀах а лахь деш, паргӀатта деба а дебаш, дах уж шоашта.

Укхаза цхьаькха «нуй» доагӀаш хӀама да. Книжкаша дувц-кх из... Америке да воацаш лаьтташ дӀадача хана, бӀоагӀий техе заявка йича, доал отташ хиннад, яхаш. Цхьаболча наха нувхаш Ӏойоассаю цу тайпара заявка а еш, лаьтта чулоацаш. Вай дахалда, хана замалахьа нувхашта юккъе, цкъаьннахьа цхьан маьлха лийнахьа, цӀалг хьаара-м къад, жӀале нускал санна. ТӀаккха цу цӀалго дӀагӀертте шийна гонахьа цхьа гектар хиллад ков-беш хьамукъа а йоакх... нувхашкара. Цу миноте, шишегӀа мо, каьхатилгаш а (документаш) хьа ма хул. Из-м цхьа ший тайпара тамашне болх ба. ХӀанз вай духтӀадала хьажарах хӀама а хургдац...

Амма... нувхий, кхалажий гӀап юрта йистте уллача ферма тӀара хьайолаенна нефтебазе хьакхаьчай. Ши километр гаргга хургья из йӀоахалла. ХӀанз додача бесса, гӀулакх дӀахо дӀадоде, нефтебазана тӀех а яргья. ТӀой-Юртаи Долакха Юртаи юкъе улла бай дӀа а лаьца хийцца урагӀа гӀоргья.

Цхьаккха а тайпара мегаргдолаш гӀулакх дац ер. Кастта бӀаьсти иргья. Хьажкхувсий уж а. Кхалаж тӀара, къе денна хвайбаш дохкалургда. Цигга дӀа ма кхувсий уж а. Кхалаж тӀара эпидеми гӀаттар кхерам а ба.

Юрта нувхаш дӀаккхувса хоадаяь цхьа моттиг хила еза, цул арахьара лаьтта бӀехьдечоа гӀод а тохаш.

Б. ИЗНАУРОВ.

СПОРТ

ВОЛЕЙБОЛИСТИЙ ЯХЬАШ

«А класса цхьоалагӀча лига маӀача наьха волейбольни командашта юкъе СССР чемпионата 4-гӀа тур чакхъяьннай. Литовски ССР Шауляй яхача городе хилар уж яхьаш. Грознерча «Автомобилисто» кхыча командашца къовсам лоаттабу нийслагӀара вурийтталагӀа кхаччалца йола моттиг яккхар духьа. Хьалхарча дийнахьа вай волейболисташа счет 3:0 йолаш эшайир Ереванера «Спартак» яха команда. ТӀеххьарча шин дийнахьа аьттув баланзар грозненций. Счет 3:2 йолаш Кишиневерча командаи счет 3:0 йолаш Воронежерча «Кристалл» яхача командаи эшабир уж. Цхьабакъда, тӀеххьара 4 ловзар толаме чакхдаьккхар цар. Счет цхьатарра 3:1 йолаш Павлодарера «Алюминщик», Вильнюсера команда, тӀаккха счет 3:2 йолаш Ленинградера «Динамо», 3:0 йолаш Душанбера «Хоселот» яха командаш эшайир.

ЙиълагӀа тур чакхъяьнначул тӀехьагӀа 15 очко Ӏалаш а яь нийслагӀча моттиге воронежцаш хьалбаьннаб, 13 очко а йолаш, цун тӀехьа Грознера «Автомобилист» йоагӀа. Цхьан хана низ болаш хинна Ленинградерча «Динамо» команда 11 очко мара яц. Из цхьайтталагӀча моттиге я.

Цу волейбольни командашта юкъерча яхьа пхелагӀа тур 14 марта цӀенз Грозне малхбузен электросетий спортивни зале дӀахьоргья.

АКРОБАТИКА

«Трудовые резервы» Российски Совета ВДСО хьалхара моттиг яккхарах спортивни акробатикагӀа яхьаш хилар укх деношка Ростов-на-Дону яхача городе. 60 саг вар цига дакъа лоацаш. Кхалнаьха групповой упражненешка котало а йоаккхаш СССР спорта мастера боарам кхоачашбир Грознерча спортсменаша: Володина Еленас, Качалова Ольгас, Холявкина Светас. Спорта мастера боарам кхоачашбир шоллагӀа моттиг яьккхача вай республикерча Н. Дорошевас, Е. Михайловас, Т. Курепковас.

Ростовера спортсменаш мара хьалха ца боалийташ дото медалаш яьхар вай маӀача наха: И. Якушева, А. Якушева, С. Слюсарева, И. Пастухова.

Акробатически дорожка тӀа кхувсалуш хинначарна юкъе кхоалагӀа моттиг а йоаккхаш спорта мастера норма кхоачашйир В. Бабаяна а.

РСФСР заслуженни тренера Якушев Эдуард Дмитриевича хьалкхебаьб уж берригаш. Кисловодске хургйолча Еррисоюзни яхьашка дакъа лоапаргда цар.

Т. СОКОЛОВА.

Сийлахь-йоккхача Коталон 40 шу дузаш

КӀАЬДЛУШ ВАЦ ВЕТЕРАН

Сийлахь - боккхача - Даймехка тӀема ветеран волча Озиев Бек-хана Султанах лаьца дувцача хана массехк дош ца оалаш Ӏе йиш яц из хьалкхеваьча дезалах. ХӀана аьлча, дезал ба эггара хьалха кхетам беннa саг накъавоаккхар. Султана нана — Клара Давыдовна дакъа лоацаш хиннай вай мехка Советски Ӏаьдал оттадеча. С. М. Кирова, Г. К. Орджоникидзе кулгалдеш хиннача повстанчески бӀухой штабе связной а йолаш, дуккхаза а ихай из гӀалгӀай, хӀирий юрташка командоване ечна бехктокхаме заданеш кхоачашъе. Гервбе а доаллаш моастагӀашта духьала лаьттай август бетта Владикавказе событеш йолча хана.

Султана да — Бек-хан а хиннав граждански тӀем тӀа, денал гойташ моастагӀашта духьала лаьттав. Дукха къахьийгад цо бохабаь хинна Даймохк юхаметтаоттабеш, Советски Ӏаьдала тешаме гӀулакх деш чакхваьннав коммунист Озиев Бек-хан.

Цхьа уйла йолаш, барт тайна вахар долаш хинна ОзиевгӀар интернациональни дезал. Дукха бӀаргадайна, дувца долаш бар Султана дай наной. Каст-каста дагалувцар цар шоашта бовзаш а безаш а хиннача цӀеча командирех Н. Гикалох, А. Шериповах, Р. Цаголовах, ГӀ. Ахриевах, Б. Калмыковах, А. Гигичкорех. Бераша теркам тӀабахийте ладувгӀар В. И. Ленина вайцига бахкийтача революционерех С. М. Кировах, Г. К. Орджоникидзех лаьца дувцачунга. БоккхагӀчар дувцачунга ладувгӀаш, уж санна майра, халкъа кортамукъале бахьанце къовсам лоаттабе кийча болаш хьалкхувра дезад.

Махновцашца латаш Украине Лозовая яхача города гаьна воацаш вийнав Султана даь воша. Из а вар Султан яхаш. Даь веший сийна Султан, аьнна, цӀи тиллар кӀаьнках а.

Панас дукха дувцар тӀем тӀа шийна бӀаргадайначох, къаьстта боккха лоархӀам ба оалар цо бувзама. Разведчицас дика кхетадора телефон, телеграф тӀем тӀа мел чӀоагӀа эшаш я.

Ший Даймохк Султана безалургболаш дар ОзиевгӀар цӀагӀара хьалаш. КӀаьнка цӀенхаштта лаьрхӀар ше воккха хилча военни хила. Цул совгӀа хоадам боллаш къоаста а яьр хургйола специальность а — связист.

ТӀом болабала дукха ха ца эшаш, Султана Орджоникидзе ДОСААФ школе радиста говзал караерзайир. Тийшача балхах фашисташа тӀом бола баьлга шийна хайча цо дийхар ше эскаре вугилга. Цу хана Краснодаре вӀашагӀйоллаш яр бувзама къаьстта йола батальон. Цун хьалхашка оттадаь декхар дар тӀема доакъоштен централ юкъе хаданза бувзам хулга Ӏалашдар.

ТӀем тӀа эттача хьалашка хьежжа, батальон тайп-тайпарча участкашка дӀа-са хьежайора. Эггара хьалха тӀем тӀа из нийсъелар Керчь городе юхе, цул тӀехьагӀа батальон Сталинград йолча оагӀорахьа хьожайир. Бокха низ бар укхаза вӀаши духьала лаьттар: Даймохк лорабеш хинна советски бӀухойи цхьаккха а хӀамах эхь ца хеташ бола фашисташи. Къиза тӀом бар из. Яьннача цӀера юккъе гӀолла юхаметтаоттабе безаш бар бувзам. Цхьайолча хана керда лини йилла езаш а хулар. Ца хаддаш сигалара чуеттар бомбаш, ювлар снарядаш. Лаьтта тӀа даьллар Ӏаьржа дуӀа дар. Мел хала дале а, батальоно шийна хьалхашка оттадаь декхар массаза а кхоачашдора.

Сталинградера яьнна батальон халача тӀема наькъашка гӀолла чакхъяьнна, боабаь дукха новкъостий мехка аренашка буташ Польше кхаьчар. ТӀема тӀеххьарча деношка батальона задани елар дийна моттиг ца юташ йохаяьча Варшаве, цул тӀехьагӀа мехка а бувзам юхаметтаоттабе, аьнне. Султан юкъе а волаш хиннача 8 сага тӀадиллар польски радио аппаратни тоа а яь, цо болх белга вӀаштӀехьдаккхар. Атта гӀулакх дацар из. БӀарчча йолаш цхьа аппарат яцар, деррига а керда вӀашагӀдолла дезаш дар. Дукха къахьийгар вай бӀухоша моастагӀех мукъабаьккхача мехка бувзам вӀаштӀехьбаккхара 1945 шера март бутт болалуш деррига а балхаш йисте а даьнна, Польски радио болх бе йолаелар.

ЧӀоагӀа доккхал а деш дувц Султана халкъа Польша правительства кулгалхой чухиннача кабинетера радиоприемник ше мишта тоайир.

Ший доттагӀашца связисташца бувзам юхаметтаоттабеш Польше гӀолла чакхваьннав С. Озиев. Из хиннав Люблине, Гдыне, Гданьске, дуккхача кхыча моттигашка. Тоаьй радиолинеш, керда радиоузлаш йийхнай.

Халкъа Польша бувзам юхаметтаоттабеча хьинаре къахьегарах 1945 шера июль бетта совгӀаташ делар советски бӀухой йоккхача группана. Царна юкъе вар радиотехник — эпсар С. Озиев а.

Машара шерашка а, тӀема хана санна, низ ца кхобеш къахьегаш хьаьенар вай мехкахо. Казахстана эрий даьда лаьтташ карадерзадеча бувзама линеш йийхнай, керда радио узлаш хьалъяьй. «За оборону Кавказа», «За оборону Сталинграда», «За освобождение Польши» яхача тӀема совгӀаташта уллув да машара къахьегаме хьинаре дакъа лацарах ветерана денна совгӀат: «За освоение целины и залежных земель» яха медаль.

ТӀеххьарча шерашка С. Озиев болх беш хиннав Грозне № 2 йолча телеательe. Баккха бехк боацаш, дукха къахьийгад цо укхаза, хьалкхебаьб къона радиомеханикаш, камаьрша дӀаеннай царна ший вахара а балха а опыт. Дукха ха йоацаш къахьегама ветеран, яха сийлен цӀи еннай цунна.

ХӀанз пенсе тӀа ва С. Озиев. ХӀаьта а цӀагӀа воагӀалац къахьега Ӏема Султан. Шелковски хьайбаш кхоабача пункте балха ва из. Шийна могаш дола дакъа юкъедахьа гӀерт из Кхачан программа кхоачашъеча, Даймехка экономика чӀоагӀъеча.

Б. САКАЛОВ.

Республика экранаш тӀа

«СИГАЛА БЕСАРА ЛОАМАШ Е БАКЪДОЛЧОА ТАРА ДОАЦА ИСТОРИ»

Грузински кинематографисташа даьккхача цу кердача фильме дувцаш дола истори, мадарра аьлча, цхьадолча даькъе бакъдолчоа тара доацаш да. Оашош уйла ел: Сосо яхаш цӀи а йолаш волча цхьан къоначa, талант йолча йоазонхочо ший повесть яхь йоккха штат йолча издательстве, царга ешийта а шоашта хетар алийта а дагахьа. Гуйра, Ӏа, бӀаьсти дӀайода, юха а ахка хьатӀадоагӀа... Издательствера вахар ший леррагӀа дӀадода: цхьабараш шахматех ловзаш, цхьабараша аргӀанара тхан кофта еш, французски, немецки мегташ Ӏомадеш бараш а ба царна юкъе. Лоаца аьлча, шо-шоай гӀулакхех боахк берригаш а. Директор нагахьа мара издательстве хулаш а вац. Заместитель а шийи гӀулакхех воаллаш ва...

Иштта мара мукъабоацача царга йиш хилац Сосос язъяь повесть еша.

Цул совгӀа цхьацца йовш, яй дӀайоал къонача йоазонхочо, царех цхьаццанега еша дӀаенна экземпляраш. Цхьаннена а дика ца хеташ йолча «Сигала бесара лоамаш е Тянь-Шань» яхача цӀерал совгӀа цу повестах дагадоагӀаш хӀама дац...

Режиссера Э. Шенгелая хержача притча форма цун кхолламе хулаш яраш санна къаман колоритах йиза я. Укхаза бегйоах бюрократизм.

«Фильма декхар да, — йоах режиссера — адамашта дог цӀена, эздий, хьайна уллуврчоа эшшача пакъавоалаш хила везилга дагадохийтар».

«ПЛАНЕТИЙ ПАРАД»

Из керда картина даьккхад московски кинематографисташа.

Уж ялх хиннав — астроном, слесарь, архитектор, мясник, троллейбуса водитель, грузчик. Уж массабараш а ши шу хьалха хиннача тӀема сборашка шоайла байза ба. ТӀаккха вахаро дӀа-юха къоаста а баь ха йоакх. Юха а вӀашагӀкхет уж, шоашца керда новкъостий а болаш. Артиллерийски расчет хул царех.

Хала эттача юкъа, тӀема хьалашка моастагӀа хих дехьа ца воалийташ соцаве, аьнна командоване тӀадилла декхар кхоачашде дезаш ба уж.

Тамашийнача а цунца цхьана драматически а ситуацешка нийсбеннача турпалех хӀаране таро хул шийга, гонэхьарчарга, сецача вахара укладага кердача тайпара хьажа. Наькъа баьнна хинна денош чакхдаьлар, шоаш Ӏомаде гӀулакхаш каралаца деза ха хьатӀаэттар. Бакъда, турпалаша цхьана даьккха из кӀира цар вахарера цхьа лоархӀаме хӀама дагаухийташ дусаргда лаим.

Режиссера В. Абдрашитова А. Миндадзе сценарегӀа даьккхача цу фильме дакъа лоацаш ба цӀихеза бола актераш О. Борисов, Л. Гриценко, А. Жарков, С. Шакуров, иштта кхыбараш.

«ЗАМАН ДА»

Французски кинематографисташа зрителашта могаду Стефан Вула романагӀа даьккха из керда фильм. Цу мультипликационни фильме гойташ дар да дуккха зама яьнначул тӀехьагӀа Космосе нах баха хайшача хургдар. Цига моттиг дӀалоац хила тарлуча а па тарлуча а хӀамаша.

Цхьан дешаца аьлча, цу картина таро лу космически фаьлга дуккха оагӀонаш бӀаргаго.

В. КОВАЛЕВА.

Редактор О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

БАХАЧА НАЬХА ТЕРКАМГА!

Паччахьалкхен страховане управлене дӀахойт, лозадаь а лазарах а хьайба денна моттиг хуле а аьнна, юртий Советий хӀара боахам дӀаязбаьча книжкага Госстраха органаша ялх бутт а кхы тӀех а ха яьннача доахана, шу а кхы тӀех а ха яьннача говрий учет чакхйоаккхаш хилар.

Дагадохийт оаха, страховой моттиг нийсъелча хинна зе юхаметтаоттадергхилар. нагахьа санна денна хьайба юрта Совета боахамаш дӀаяздеш долча книжка тӀа а цунга хьежжа страхователий списка тӀа а дӀаяздаь дале.

ТЕЛЕВИДЕНИ

2 МАРТ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «ЦаӀ а лагӀа, шиъ а лагӀа» яхача документальни фильма премьера.
8.55 — «Дика товараш дукха-гӀа».
9.25 — «Новкъост илли» яха Еррисоюзни телевизионни конкурс. Дона-тӀарча-Ростовера передача.
10.15 — Изобразительни искусство. Обозрени.
10.45 — «Саг. Лаьтта. Айлам».
11.30 — «Дезали школен».
12.00 — «Сергей Островой: стихаши иллеши». Фильм-концерт.
12.55 — «Арен тӀара седкъийи» яхача телевизионни документальни фильма премьера (г. Куйбышев). «Къахьегарга хьежога сий а ду» яхача циклцара.
13.25 — «Ер шоана могаргда».
14.10 — «Радуга-85» яхача халкъа кхолламах йола телевизионни программа VI-гӀа дунен халкъашта юкъера фестиваль. «Халкъа халхараш» (Алжир).
14.30 — «Кердадараш».
14.45 — «ДоттагӀий йовхьамаш».
15.30 — Шоайла хьоашал леладеча эскарий Х-ча Ӏан Спартакиаде. Патрульни гонка. 25 км. Раубичера передача.
16.05 — «Кердадараш».
16.10 — «Дийнача хӀама дунен тӀа».
17.10 — Г. Веревке цӀерагӀча заслуженни Академически украински халкъа хора концерт.
17.45 — Политически обозревателa Л. А. Вознесенске къамаьл.
18.15 — Мультфильмаш: «Бакъ дош», «Къонву Ӏажаш».
18.45 — Сийлахь - йоккха Котало яьккха 40 шу дизарга. «Володький вахар» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 1-гӀен, 2-гӀен сереш.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Прага, ма дукха еза сона из». Ведущи — ЧССР заслуженни артист К. Готт. ЧССР-ера передача.
22.15 — Яйгача атлетиках йола Европа чемпионат. Греццера передача.
23.15 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — Ӏуйранара гимнастика.
8.15 — «Могаш хила безам бале».
8.30 — Московски хоровой коллективай концерт.
9.10 — «ЯлхлагӀа гушбоаца океан» яхача Ӏилма - довзийтара фильма премьера.
9.30 — «Вай беш».
10.00 — «Массанешта йола стадион».
10.30 — «Ӏуйранара почта» яха музыкальни передача.
11.00 — Донецки телевидене студе программа.
12.05 — «Московски хьаст». Телефильм.
12.20 — «Нохч-ГӀалгӀайчен кӀира».
12.30 — «Хивински ха дизза ворхӀ сахьат доалаш». Фильм-концерт.
13.00 — Хоккеях йола СССР чемпионат. «Динамо» (Москва) — «Динамо» (Рига). Перерыв йолча хана — «Могаш хила безам бале».
15.15 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени».
15.30 — Сийлахь - йоккхача Коталон 40 шу дизарга. «Хьалхара салют». Музыкальни передача.
16.45 — «Кинохьежачун спутник».
17.30 — «Мехкашкеи континенташкеи гӀолла». «Дунен халкъий ловзараш» яхача серецара ФРГ документальни фильмаш: «Эскимосаш», «Таити».
18.25 — Китайски Халкъа Республика искусствай говзанчий концерт.
19.30 — Волейболах йола СССР чемпионат. МаӀа нах. «Автомобилист» (Ленинград)—«Радиотехник» (Рига).
20.00 — «Бийса даькъала — хийла шун, бераш!», «ГӀажаш-гӀургӀажаш». Мультфильм. 1-гӀа дакъа.
20.15 — «Могашле».
21.00 — «Ха».
21.35 — «Са сесаг, са бераш». Телевизионни художественни фильм.

3 МАРТ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — М. Равель. Оркестрцарча фортепьянона дола концерт. ДӀалокх Чешски филармоне симфонически оркестра.
9.00 — «Хохловка» яхача телевизионни документальни фильма премьера.
9.20 — «Спортлото». 9-гӀа тираж.
9.30 — «Гургал».
10.00 — «Советски Союза гӀулакх ду аз!».
11.00 — «Могашле».
11.45 — «Ӏуйранара почта» яха музыкальни передача.
12.15 — «Советски патриот». Киножурнал.
12.30 — «Юртара сахьат».
13.30 — «Музыкальни киоск».
14.00 — РСФСР халкъий Ӏан VIII-гӀа Спартакиада торжественни хьаеллар. -. Пермера передача.
14.30 — Сийлахь-йоккхача Коталон 40 шу дизарга. М. Шолохов. «Даьхе бахьан тӀом баьб цар». Моссовета цӀерагӀча Паччахьалкхен академически театра спектакль. Перерыв йолча хана — «Кердадараш».
17.05 — «Чархаш тӀарча фаьлго никъ дӀахо хьу». Мультфильм.
17.20 — «Театрера, кинора, телевиденера музыка» яхача циклцара передача оагӀонаш тӀа гӀолла.
18.00 — «Дунен халкъашта юкъера панорама».
18.45 — «Хенахзӏокъеттарга корта лазац». Художественни фильм.
20.00 — «Путешественникий клуб».
21.00 — «Ха».
21.35 — Футбольни обозрени.
22.05 — Яйгача атлетиках йола Европа чемпионат. Грецера передача.
23.05 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Зарядка е дӀаоттаӀ».
8.25 — «Соль яха нотка лех оаха». Телевизионни документальни фильм.
8.30 — Ритмически гимнастика. Керда комплекс.
9.00 — «Эрсий метта къамаьл».
9.30 — Илли оал Н. Руденкос. Кемеровера передача.
9.55 — «Башкирски модэ». Телевизионни документальни фильм.
10.10 — «Чешски музыка шерара Прага».
11.00 — Фаьлг болча хьоашалгӀа. «Бийдолг-Мераж». Телевизионни художественни фильм.
12.50 — Сийлахь - йоккхача Коталон 40 шу дизарга. «Сийлахь - боккха Даймехка тӀом» яха киноэпопея. 5-гӀа фильм. «Малхбоалехьа». 6-гӀа фильм. «Аритинера тӀом».
14.30 — Тха корреспонденташа дувц.
15.00 — «БӀаргашта гушдар — теша халадар».
16.00 — Футболах йола СССР чемпионат. «Зенит» — «Факел». 2-гӀа тайм.
16.45 — «Радуга» яхача халкъа кхолламах йола телевизионни программай дунен халкъашта юкъера VI фестиваль. «Халкъа халхараш». (Алжир).
17.05 — Карагандински телевидене студе программа.
18.05 — РСФСР халкъий VIII-ча Ӏан Спартакиаде. Горнолыжни спорт, г. Губахера передача.
18.35 — «ГӀорбаьнна бола советски композитораш — Ленински преме лауреаташ». Д. Д. Шостакович. СССР Паччахьалкхен академически симфонически оркестра дӀалокха 7-гӀа симфони.
22.00 — «Бийса даькъала хийла шун бераш!». «ГӀажаш-гӀургӀажаш». 2-гӀа дакъа.
20.15 — «Дунен кагирхойи».
20.50 — «Сванети Ӏай». Телевизионни документальни фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Портниха «саг йоалаю». Художественни фильм (ЧССР).

РАДИО

2 МАРТ

I ПРОГРАММА

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (гӀалгӀай меттала).
8.35 — «Юртара вахар» (нохчий меттала).
10.15 — «Обществои закони» яха радиожурнал (гӀалгӀай меттала).
10.35 — Реклама (эрсий меттала).
11.00 — «Къонал» (эрсий меттала).
11.30 — «Литературни Нохч-ГӀалгӀайче» (эрсий меттала).
12.40 — «СалоӀама минуташ» (нохчий меттала).
13.00 — Реклама (эрсий меттала).
15.15 — «Вай доттагӀа Ӏалам». Радиожурнал (эрсий меттала).
15.45 — «Социалистически яхьа дневник» (эрсий меттала).
15.55 — «Музыкальни почта» (гӀалгӀай меттала).

УКВ

17.00 — «Муза». «Поздней осенью» яха Бунина И. дувцараш.
17.24 — Ашарий концерт.
17.49 — Шахбулатова Ӏаднана произведенеш.
18.18 — Мелодистах Эдисултановах йола передача.

3 МАРТ

I ПРОГРАММА

7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
7.33 — Передачай программа (нохчий меттала).
7.35 — Хоамаш. Хаоттамах йола хоам (эрсий меттала).
8.25 — Шоана дукха еза ашараш» (эрсий меттала).
11.20 — Шахбулатов А. Багах дӀаала а камерни оркестраца дӀалакха а йола лирически кантата.
15.15 — Музыка (нохчий меттала).
16.00 — «Школьни глобус» (эрсий меттала).
16.30 — «Къона смена» (нохчий меттала).
18.00 — «Иллешца доттагӀал леладерашта» лаьрхӀа концерт.

УКВ

17.00 — «Къахьегама сийлен иллеш» яха музыкальни передача.
17.52 — Сайранара концерт.
18.30 — Халхарга вехар.

Хаоттам

Тахан республике гӀоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш йоачан а йоацаш, Къулбаседа - малхбузехьара секунде 2—7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 0—5, Грозне 1—3 градус шелал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, тайп - тайпарча оагӀонашкахьара секунде 3—7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 9—14, дийнахьа 0—5 градус шелал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ФЕ ХИЛА

Автомашина йодаь дӀайигай, живари, новкъостал делаш тхона из хьалаха, яхаш, каст-каста оарц дехаш хоам кхоач Нохч-ГӀалгӀай АССР МВД ГАИ. ХӀана нийслу из гӀулакх? Наькъашка лелара Бокъоний 13,3 пунктага хьежжа водитель ший автомашина дӀа а оттаь дӀавахa йиш я, нагахьа санна, молл агӀчо цун автомашина из тӀавоацача хана дӀайига йиш хургйоацаш де мел дезар цо даьдале.

Цхьаболча водителаша шоай автомашинаш дӀа а оттаь ют кинотеатраш, рынкаш, тикаш йолча, е предприятешта, учрежденешта юхе дӀа а оттаь, кхыметтел цкъа хьежа а хьежац уж шоай автомашина латташ йий. Массехк ди хьалха Грознерча Заводской районерча № 1 йолча парикмахерске юххе дӀаоттаяь латташ йола ВАЗ-2106 яха «Жигули» йодаяь йигар. Грозне вахаш вола цун да А. Л. Осмаев, РСУ-1 мастер, ший автомашина дӀа а оттаь, парикмахерске корта тассийта дӀачувахавар, пхийтта минут яьнначул тӀехьагӀа ше парикмахерскера хьаравальча йоацаш корайир цунна ший автомашина.

Шалински районе Гелдаген яхача юрта вахаш вола Ю. Г. Саламов Грознерча техстанце ший автомашина тоайита вера. Цига дӀакхачалехьа «Татабанья» яхача кафе хӀама даа лаьрхӀар Ю. Г. Саламова. «Юбилейный» яха театр долча ший автомашина дӀа а оттаь, дукха сагота воацаш, ше дӀаоттаяь йитача автомашина уйла ца еш, кафе дӀавахар из. ХӀама а диаь, юха веча ше лаьттача йоацаш яр цун автомашина.

Город Грозне Ленина цӀерагӀча проспекте № 136 йолча цӀагӀа вахаш вола Р. Н. Ибрагимов бийсана ха яхача хана ший автомашинаца цӀаккхьачар ше ваха хинначара, гараже из дӀайига бӀа а кхежа, шоай цӀен коа дӀаоттайир цо ший ВАЗ-2105 яха «Жигули». Ӏуйрийна ворхӀ сахьат далалехьа ше чувахача цӀен подъездера араваьлча, йоацаш яр цун автомашина. Цу минуте телефон техар цо милице, цигара цунна жоп делар цхьаннахьа болх беш воацача Серноводски яхача станице вахаш волча М. И. Терлоева йодаяьй хьа автомашина, Ростов-Баку яхача наькъагӀа водача хана 750 км. отметкера Нийха яхача хи тӀа гӀолла тиллача тӀаь периллах дӀа а кхийтта тӀакӀалтӀаьннай хьа автомашина, йоха а еш, цу тӀа ваьгӀа машина йодаяьр ве а вувш. Лакхе йийца автомашина йодаяр нийсденнад цар дай бехкагӀа, уж ца йодаяйтара йола устройстваш цар ца оттаярах, чоалхане йоацача выключателагара электронни хаьхочуига кхаччалца йола устройстваш ца оттаярах.

ДӀадахача кӀирагӀа (21 феврале денз 28 февралага кхаччалца йолча хана) НГӀАССР наькъашка 14 автоаварии яьй кхо саг ве а вувш, вийттанена човнаш а еш.

Нохч-ГӀалгӀай АССР МВД ГАИ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителa — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностеи транспортеи — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; нисьмой — 2-85-64; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора—2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ05085. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1030.